

A1 Naselja

Početak 20. stoljeća velika većina europskih Roma živjela je sjedilačkim načinom života. Kada je ova fotografija snimljena, romsko selo Stegersbach bilo je dom za više od 200 stanovnika, a u austrijskoj pokrajini Gradišće (Burgenland) živjelo je više od 8000 Roma i Sinta u naseljima i mjestima kao što je bilo ovo, sve do 1938. godine.

1910

1951

1931

💡 Jeste li znali

... da u središnjoj i istočnoj Europi postoje čitava sela i predgrađa koja su bila stoljećima dom Romima?

✍️ Zadatak

Podijelite fotografiju na tri dijela i postavite komade papira preko dvaju dijelova fotografije. Opišite što možete vidjeti na svakome od triju dijelova fotografije.

📷 Fotografija

Na fotografiji vidite skupinu Roma na vjenčanju u Stegersbachu u južnom Gradišću (Burgenlandu). Fotografija je napravljena za potrebe austrijske državne radiokomunikacijske kompanije RAVAG. Odjel za suvremenu povijest, Sveučilište u Beču, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

A2 Srednja klasa

U većini zemalja zapadne Europe, Sintima i Romima stoljećima je bilo zabranjeno pridruživanje zanatskim i cehovskim udruženjima pa su mnogi od njih zbog toga postali trgovci i obrtnici. U zapadnoj Europi mnogi Sinti i Romi postali su uspješni poslovni ljudi. Njihova djeca su pohađala lokalne škole, a mnogi od njih su se borili kao vojnici u Prvom svjetskom ratu. Zbog njihove službe u čast kralja i domovine, neki Romi i Sinti dobili su i titulu plemića.

1910

1935

1935

💡 Jeste li znali

... da su mnogi Sinti i Romi prodavali i kupovali robu na tržnicama i sajmovima ili da su putovali kao prodavači od kuće do kuće? Da su drugi posjedovali konjušnice i nudili posjetiteljima mogućnost jahanja na konjima u zabavnim parkovima i na sajmovima? Da su mnoga kina vodile romske i sintske obitelji?

✎ Zadatak

Opišite odjeću koju nose ljudi na fotografiji. Kako doživljavate atmosferu na slici? Što mislite, prilikom kojeg je događaja fotografija snimljena?

📷 Fotografija

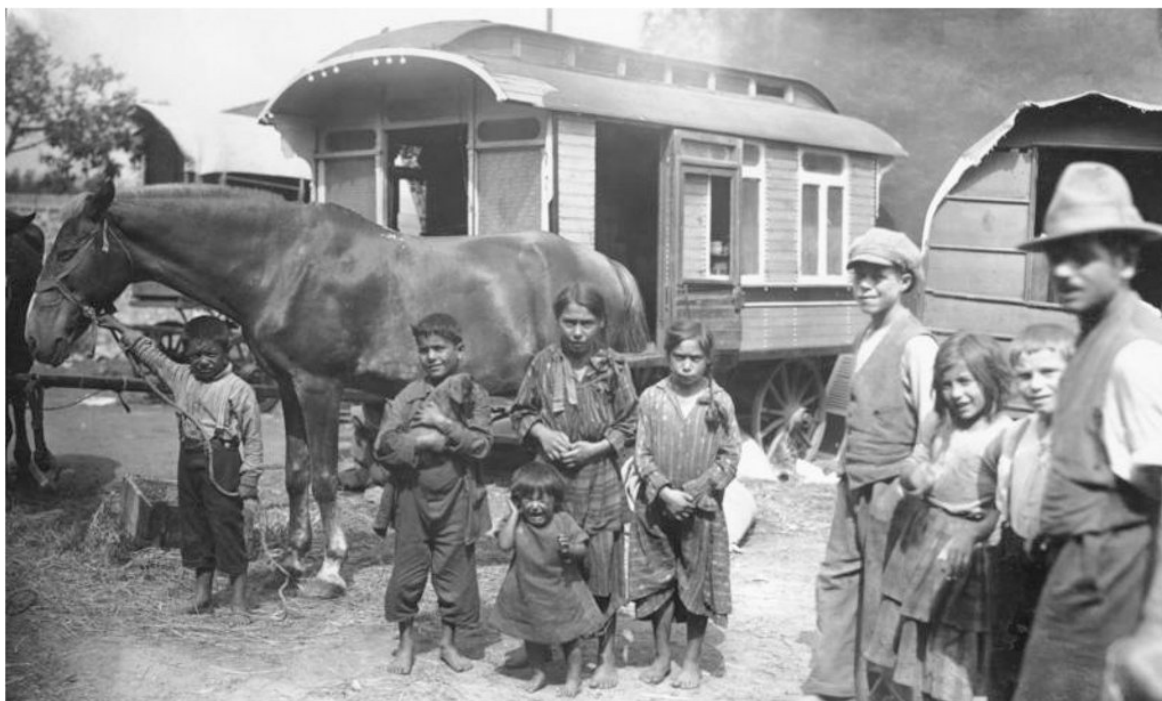
Sint Max Bamberger (na slici desno) sa svojom obitelji na fotografiji koja je snimljena 1935. godine. Dokumentacijski i kulturni centar njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

A3 Putujući majstori i zantalije

Dok je većina Roma u srednjoj Europi živjela sjedilačkim načinom života već stotinama godina, neke obitelji Sinta u zapadnoj Europi nastavile su putovati na sajmove i tržnice u svojim pokretnim prikolicama za stanovanje. Trgovali su stokom, konjima ili starim željezom te su radili kao kovači, kotlari ili oštrači noževa. Obično bi putovali tradicionalnim rutama preko ljeta, a zimi se vraćali svojim domovima.

1910

1951

1926

💡 Jeste li znali

... da je prije 1950. godine u većini europskih zemalja bilo puno ljudi koji su živjeli nomadskim životom, a nisu bili Sinti i Romi? Da su živjeli sa svojim obiteljima u pokretnim prikolicama za stanovanje i selili se od grada do grada u potrazi za poslom?

✎ Zadatak

Usporedite fotografije na stranama A.2 i A.3. Što vam fotografije govore o životima dviju obitelji? Možete li se sjetiti tri primjera ljudi koji se često sele od mjesta do mjesta zbog potreba svog posla? Koje su prednosti i nedostaci takvog načina života?

📷 Fotografija

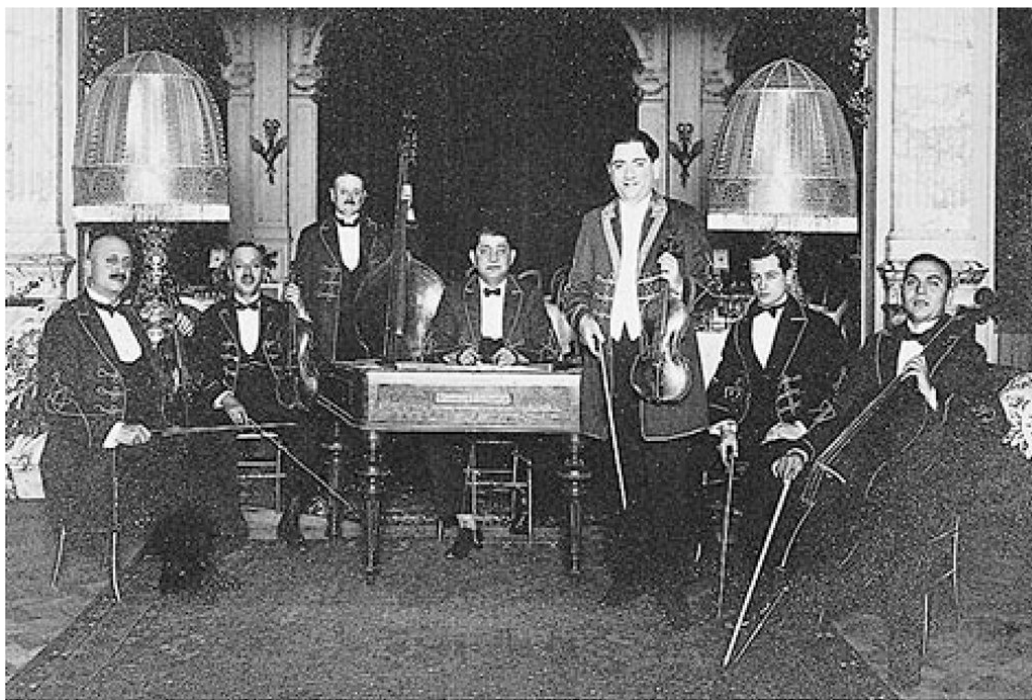
Putujuća njemačka obitelj Sinta sa svojom prikolicom za stanovanje. Gradski arhiv u Ravensburgu, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

A4 Glazbenici

Kroz mnoga stoljeća plemstvo je zapošljavalo Rome i Sinte u koncertnim dvoranama kao profesionalne glazbenike. Počevši od 19. stoljeća, oni su se profesionalno obrazovali u glazbenim školama, konzervatorijima i sveučilištima. Mnogi siromašni Romi pronašli su dodatni izvor prihoda tako što su zimi svirali na plesovima i vjenčanjima. I danas u mnogim romskim obiteljima djeca uče svirati instrumente naslijeđene od svojih roditelja.

1910

1951

1930-38

💡 Jeste li znali

... da se takozvanu cigansku glazbu koju sviraju „ciganski orkestri“, zapravo razvili mađarski glazbenici u 19. stoljeću? Da takva glazba nema nikakve veze s tradicionalnom glazbom Roma i Sinta?

✎ Zadatak

Možete li navesti još neku poznatu obitelj glazbenika? Pokušajte saznati nešto više o romskoj glazbi i romskim glazbenicima u vašoj zemlji.

📷 Fotografija

Mađarski Béla Ruha Ciganski Orkestar u hotelu u Haagu u Nizozemskoj u 30-im godinama 20. stoljeća. Etnografski muzej u Budimpešti, Mađarska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

A5 Nadničari

Većinom su Romi u središnjoj Europi radili kao poljoprivredni radnici na velikim imanjima te kao sezonski nadničari u žetvi kod malih poljoprivrednika. U područjima oko Prešova i Košica u istočnoj Slovačkoj, Romi su bili zastupljeni u visokom postotku među seoskim stanovništvom. Stoljećima su živjeli na tim prostorima.

1910

1951

1930-40

💡 Jeste li znali

... da u središnjoj i istočnoj Europi mnogi poljoprivredni radnici nisu bili plaćeni novcem nego hranom?

... da je u zamjenu za njihov obavljen posao, radnicima ponekad bilo dozvoljeno sagraditi kuću na imanju poslodavca ili na općinskom zemljištu u selu?

✎ Zadatak

Opišite što rade ljudi prikazani na fotografiji. Kakve poslove obavljaju djeca u vašoj zemlji? Jesu li ona zaštićena Zakonom o radu?

📷 Fotografija

„Svi pomažu u pripremi ...“ Fotografija obitelji koja proizvodi cigle u istočnoj Slovačkoj. Zavičajni muzej u Prešovu, Slovačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

A6 Zanatlije

Iako su Romi živjeli sjedilačkim načinom života, zimi bi neki od njih putovali širim područjem mjesta stanovanja i zarađivali kao kotlari, oštrači noževa ili glazbenici. Drugi su bili spretni u izradi pletenih košara ili kao drvoresci u izradi buradi, bačvi, žlica i metli.

1910

1951

1928-34

💡 Jeste li znali

... da je policija redovito vršila pretrese naselja u kojima su živjeli Romi i Sinti te vršila evidenciju njihovih stanovnika?

... da je jedna od glavnih zadaća međunarodne policijske organizacije Interpol bila nadgledanje i registracija Roma i Sinta?

✎ Zadatak

Na koji je način policijski fotograf snimio ljude na ovoj fotografiji? Uočite čime se oni bave! Zbog čega su ljudi fotografi rani na ovaj način?

📷 Fotografija

Fotografi ja policijskog pretresa romskog naselja sela Gritsch u Gradišću (Burgenlandu) u Austriji. Svi ljudi iz kuće morali su stajati vani sa svojom opremom. Fotografija je snimljena kao dokument rada policije. Regionalni arhiv Gradišća (Burgenlanda), Željezno (Eisenstadt), Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

A7 Školsko dijete

Karl Stojka rođen je 1931. godine u malom selu u Donjoj Austriji. Pripadao je obitelji Lovara, podgrupe Roma. Bili su dobrostojeći trgovci konjima i putovali su ljeti kroz područja Štajerske, Gradišća (Burgenlanda) i Donje Austrije. Preko zime obično bi ostajali u blizini Beča. Nakon nacističke okupacije Austrije, obitelj više nije bila u mogućnosti putovati u ljetnom razdoblju, tako da su se smjestili u Beču. Karl, njegove tri sestre i dva brata pohađali su školu u Beču, gdje su stekli i prijatelje. Službeno ime njegovog oca bilo je Karl Horvath, ali svi su ga poznavali po nadimku Wakar. Djevojačko ime njegove majke bilo je Sidi Stojka, ali često su koristili prezime Rigo jer su bili povezani s tom velikom i poznatom obitelji Lovara.

💡 Jeste li znali

... znali...da se procjenjuje da je u vrijeme holokausta ubijeno oko 1.5 milijuna djece, a od tog broja oko 1.2 milijuna židovske djece?

... da su djeca jedna od najbrojnijih skupina koje su bile žrtve tijekom nacističkog režima?

✎ Zadatak

Koje još podskupine Roma i Sinta postoje?

📷 Fotografija

Fotografija Karla Stojke kada je imao devet godina, snimljena je u Beču 1940. godine. Njemački savezni arhiv, Berlin Lichterfelde, Njemačka.

1910

1951

1940

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

A8 Stereotipi

U 19. stoljeću stereotipi o Romima i Sintima postali su uobičajena pojava u novinama, knjigama i fotografijama. Takozvane „ciganske“ razglednice postale su jako popularne u prvoj polovici 20. stoljeća. One su odražavale ljudsku žudnju za slobodnim načinom života. Većina ljudi, koji nikada nisu imali osobni kontakt s Romima i Sintima, dobivala je svoju sliku o njima pomoću takvih ilustracija.

1910

1951

1910-30

💡 Jeste li znali

... da do početka 20. stoljeća najveći dio europskih Roma i Sinta više nije živio u pokretnim prikolicama za stanovanje? Način života jedne male skupine Roma i Sinta postao je stereotip za članove čitave jedne etničke skupine.

✎ Zadatak

Opišite što vidite na razglednici. Što pojedini ljudi rade? Što nedostaje u ovom prizoru?

📷 Fotografija

Češka razglednica s početka 20. stoljeća. Muzej romske kulture, Brno, Češka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/a>

B1 Svjetska ekonomska kriza

Milijuni ljudi u središnjoj Europi izgubili su svoj posao tijekom Svjetske ekonomske krize. Malo srednjoeuropskih država u to vrijeme je imalo zdravstveno osiguranje, naknadu za nezaposlene ili fondove za starosne mirovine. Velik broj nezaposlenih ljudi napustio je gradove i vratio se u sela gdje su rođeni. Tako su oduzeli poslove koje su tamo obavljali Romi. Puno Roma ubrzo je počelo gladovati i lokalne vlasti su bile prisiljene plaćati naknade za socijalne slučajeve. Napetosti su rasle, a mnoge su se općine jednostavno željele riješiti tih siromašnih i gladnih ljudi.

1910

1951

1927-37

💡 Jeste li znali

... da su lokalna vijeća imala zadatak pružiti smještaj i hranu najsiromašnijim stanovnicima te nadoknadu njihovih liječničkih i bolničkih računa?

... da je tijekom 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća smrtnost djece među Romima porasla preko 50% više od polovice romske djece umrlo je prije drugoga rođendana.

✎ Zadatak

Razgovarajte o društvenim skupinama koje su ovisne o pomoći koju im pruža ostatak društva. Razmislite, zašto neki takvu vrstu pomoći često dovode u pitanje.

📷 Fotografija

Stanovnici romskog naselja u Oberwartu u Austriji. Policijska fotografija koja je snimljena 30-ih godina 20. stoljeća i prikazuje rad policije. Regionalni arhiv Gradišća (Burgenlanda), Željezno (Eisenstadt), Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/b>

B2 Nepoželjni

Kotlari su putovali od sela do sela, popravljajući lonce i kotlove seoskim obiteljima. Tijekom Svjetske ekonomske krize, puno lokalnih obrtnika i vlasnika trgovina protestiralo je zbog dodatne konkurencije. Putujućim trgovcima i obrtnicima sve češće je bilo zabranjeno prodavati vlastite proizvode na sajmovima i tržnicama. Romi i Sinti su zbog toga sve učestalije bili privođeni i morali su plaćati velike kazne samo zbog toga što su željeli raditi.

1910

1951

1927-37

💡 Jeste li znali

... da je sve više mjesta i gradova, pa čak i čitavih pokrajina, kako bi zaštitile svoje kvalificirane radnike, zanatlije i vlasnike trgovina, donijelo odluku o zabrani izlaganja i prodaje romskih i sintskih proizvoda u područjima svoje ovlasti?

✎ Zadatak

Zašto ljudi prihvaćaju raditi „nelegalne“ poslove? Kakvim problemima su izloženi takvi ljudi?

📷 Fotografija

Putujući kotlari u selu u sjevernom Gradišću (Burgenland) u Austriji, između dvaju svjetskih ratova. Austrijska nacionalna knjižnica, Beč, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/b>

B3 Policijske provjere

Od 90-ih godina 19. stoljeća, europski su Romi i Sinti sve više bili izloženi policijskom nadzoru i provjerama. Tijela vlasti su uvela propise koji su utjecali na njihov svakodnevni život i posao. Postojale su kazne za Rome koji su radili bez dozvole, a „skitanje“ i „prosjačenje“ postaju kažnjiva djela.

1910

1951

1919-37

💡 Jeste li znali

... da je mnogim policijskim službenicima bavljenje „Ciganima“ bila atraktivna mogućnost napretka u karijeri jer su dobili priliku koristiti moderne istraživačke metode tog vremena; počeli su koristiti otiske prstiju, fotografi ju te su kontaktirali s kolegama iz drugih država.

✎ Zadatak

Opišite fotografi ju i dojam koji ona izaziva u vama. Saznajte je li prosjačenje legalno i u vašoj zajednici i državi. Prodiskutirajte o temi prosjačenja i ideji nelegalnosti prosjačenja.

📷 Fotografija

Policijska provjera muškarčeve isprave tijekom pretresa romskog naselja u Allhauu, u pokrajini Gradišće (Burgenland) u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. Regionalni arhiv Gradišća (Burgenlanda), Željezno (Eisenstadt), Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/b>

B4 Identifikacija

Francuske su vlasti zahtijevale od ljudi bez boravišta da nose „carnet anthropometrique“ od 1912. godine. To je bila prva takva isprava na kojoj su se nalazili detalji fizičkog izgleda osobe, a sadržavala je fotografiju i otiske prstiju. Druge europske zemlje uskoro su slijedile ovaj primjer.

1910

1912

1951

💡 Jeste li znali

... da su Romi i Sinti bili prvi Europljani koji su morali nositi osobne isprave sa sobom?

... da se moderna putovnica počela koristiti kao uobičajena isprava prilikom prijelaza granice tek nakon Drugog svjetskog rata?

✎ Zadatak

Koje osobne isprave imate trenutno sa sobom? Koliko podataka takvi dokumenti otkrivaju o vama? Koje sve podatke osobna iskaznica otkriva o nekoj osobi?

📷 Fotografija

“Carnet anthropométrique” iz Francuske, specijalna identifikacijska isprava za ljude koji nemaju stalno prijavljeno boravište. Na donjoj stranici dokumenta nalazi se fotografija i otisci prstiju. To je sve što znamo o vlasniku dokumenta. Zbirka Emmanuela Filhola, Bordeaux, Francuska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/b>

B5 Odvojena registracija

Usponom moderne nacionalne države u kasnom 19. stoljeću, registriranje je postalo uobičajeno za sve građane. U 20-im i 30-im godinama 20. stoljeća, regionalne i lokalne vlasti u mnogim su zemljama popisivale lokalnu romsku i sintsku populaciju u izdvojene „Ciganske registre“. Izdavale su im specijalne osobne isprave koje su morali nositi sa sobom čitavo vrijeme.

1910

1951

1937

💡 Jeste li znali

... da je jedna od glavnih zadaća Interpola, međunarodnog policijskog udruženja osnovanog u Beču 1923. godine, bila popis i provjera populacije europskih Roma i Sinta?

✍ Zadatak

Postoje li neki diskriminacijski zakoni protiv pojedinih društvenih skupina u vašoj zemlji? Navedite dva primjera. Posjeduje li vaša država neke posebne registre za pripadnike etničkih, jezičnih ili vjerskih manjina?

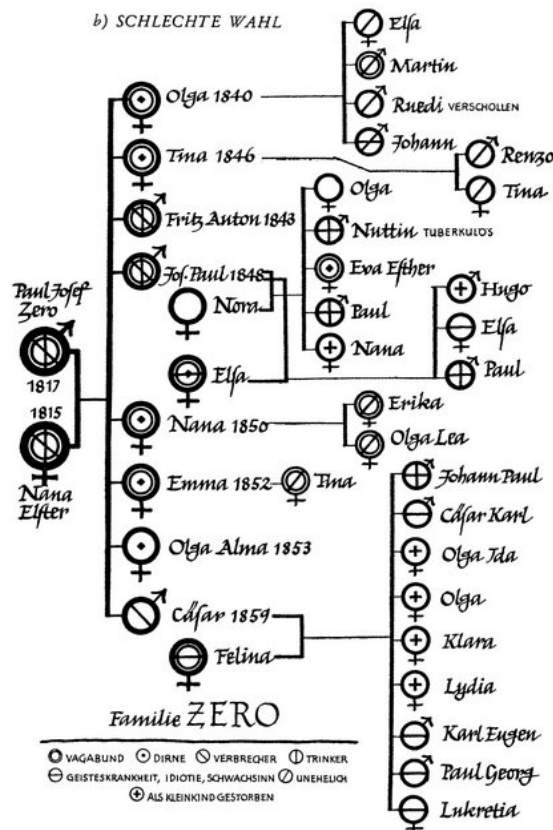
📷 Fotografija

„Ciganska osobna iskaznica“ („cigányigazolvány“) zajedno s fotografijom i otiscima prstiju, izdana u austrougarskom graničnom gradu Szentgotthárd 1937. godine. Zbirka Janosa Barsonya, Budimpešta, Mađarska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/b>

B6 Eugenika

Eine einzige Mißheirat bedeutet oft Entartung und Schädigung des Erbgutes auf Generationen hinaus. Kranke, körperlich und geistig mißratene Kinder bringen Kummer, Leid und Not, wenn nicht gar Schande für die Eltern.

Rasističku teoriju da Romi i Sinti „zagađuju genetski bazen“ po prvi put predstavljaju švicarski psihijatri, a kasnije ju prihvaćaju i nacisti. Godine 1905. Josef Jörger, švicarski psihijatar i zagovornik eugenike, upotrijebio je genealoško obiteljsko stablo obitelji Zero da pokaže kako je ono navodno „zaraženo“ brakom sa ženom koja je potjecala iz obitelji nomadskog načina života. U studiji su različiti članovi obitelji bili oklevetani upotrebom nepouzdanih, subjektivnih i moralizirajućih etiketa kao što su „prostitutka“, „kriminalac“, „malouman“ i „nezakonit“. Prema teoriji eugenike, društveno ponašanje se u najvećem dijelu nasljeđuje od roditelja i predaka. To znači da je pokret eugenike preporučivao poboljšavanje genetskih sastavnica populacije pomoću „rasne higijene“, uključujući prisilnu sterilizaciju, eksperimente na ljudima te segregaciju „nepoželjnih“ grupa.

💡 Jeste li znali

... da Adolf Hitler nije bio jedini zagovornik teorije eugenike? Da su eugeniku zagovarali znanstvenici i političari kao što su bili Winston Churchill, H.G. Wells, Theodore Roosevelt, George Bernard Shaw, John Maynard Keynes te Linus Pauling.

... da je pokret eugenike nastao u SAD-u tijekom 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća, ali programi su također bili provođeni u Švicarskoj, Brazilu, Švedskoj te mnogim drugim državama?

✍ Zadatak

Na koji način se danas raspravlja o tome je li netko poželjan ili nepoželjan u društvu?

📷 Fotografija

Genealoško obiteljsko stablo obitelji Zero (namjerno je upotrijebljen negativni pseudonim), konstruirano da ilustrira teorije Josefa Jörgera o negativnim učincima miješanih brakova s osobama koje su živjele nomadskim načinom života. Zbirka Thomasa Huonkera, Zurich, Švicarska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/b>

1900

1951

1905

B7 Segregacija

Predstavnici lokalnih gradskih i općinskih vijeća te političkih stranaka sudjelovali su na tzv. „Ciganskoj konferenciji“. Tema konferencije bio je problem s kojim su se suočavale lokalne vlasti koje više nisu mogle ili htjele podnijeti fi nancijski teret koji su stvorili njihovi brojni siromašni stanovnici Romi. Sudionici su raspravljali o mogućnostima rješavanja problema. Neke ideje bile su stvaranje „ciganskog rezervata“, deportiranje ljudi na pacifi čko otočje ili stvaranje radnih logora za nezaposlene Rome.

1910

1951

1933

💡 Jeste li znali

... da je navodni „zloglasni kriminalitet“ Roma i Sinta često direktna posljedica „ciganskih zakona“ i odredbi kojima su bili kažnjavani zbog prošenja, putovanja u velikim grupama i sviranja glazbe?

✎ Zadatak

Pokušajte objasniti što se događa na fotografiji. Izaberite pogled iz različitih perspektiva: djece, članova komisije ili slučajnih prolaznika.

📷 Fotografija

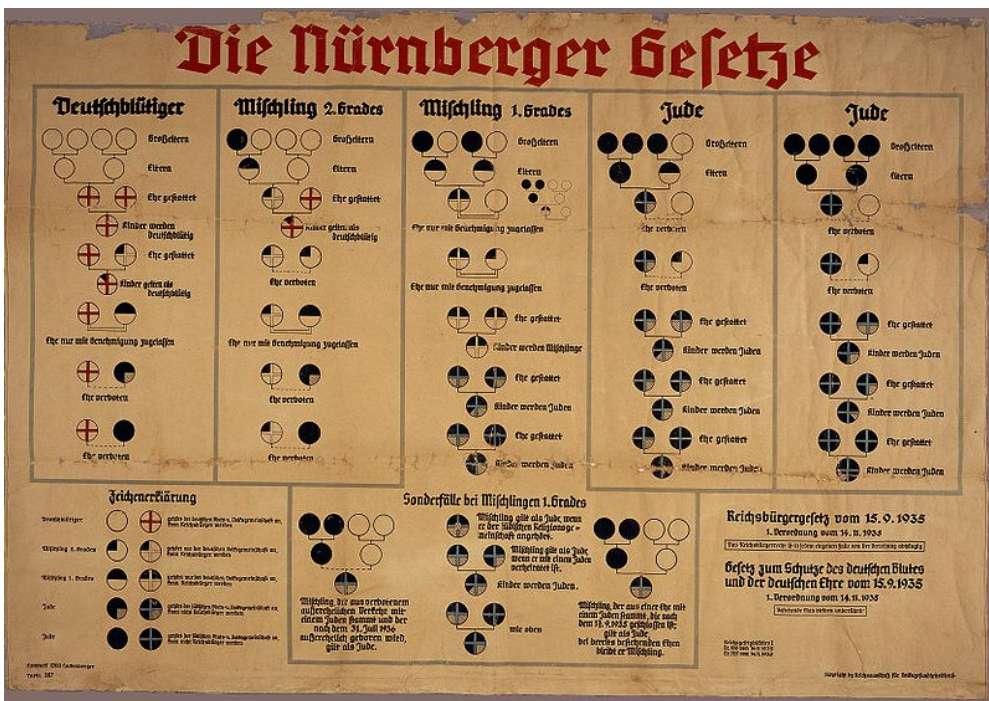
Inspekcija životnih uvjeta u romskom naselju u Oberwartu, Austrija, 15. siječnja 1933. godine, a izvršili su je sudionici „Ciganske konferencije“. Regionalni arhiv Gradišća (Burgenlanda), Željezno (Eisenstadt), Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/b>

C1 Rasistička ideologija

Nacisti su proglasili Nirnberške zakone kako bi spriječili bilo kakvo razvodnjavanje „arijske“ rase, koju su smatrali superiornom, s drugim rasama koje su smatrali manje vrijednima. Među one manje vrijedne ubrajali su Židove, Rome i Sinte, crnce, Slavene i mnoge druge. Nacisti su vjerovali da se osobine poput intelektualnih sposobnosti, društvenog ponašanja i moralnih vrijednosti nasljeđuju.

1910

1950

1935

💡 Jeste li znali

... da ljudima koji su bili klasifi cirani kao „Cigani“ nije bilo dozvoljeno da se žene ili imaju ljubavne veze s „arijskim“ Nijemcima?

✍ Zadatak

Prodiskutirajte zašto se koncept rase više ne smatra znanstveno prihvatljivim. Saznajte više o Deklaraciji o rasama i rasnim predrasudama koju je donio UNESCO.

📷 Fotografija

Plakat koji je napravljen radi ilustracije odredbi Nirnberških rasnih zakona, najvjerojatnije za prikazivanje u javnim uredima poslije 1935. godine. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

C2 “Rasna znanost”

Nacisti su proglasili Nirnberške zakone kako bi spriječili bilo kakvo razvodnjavanje „arijske“ rase, koju su smatrali superiornom, s drugim rasama koje su smatrali manje vrijednima. Među one manje vrijedne ubrajali su Židove, Rome i Sinte, crnce, Slavene i mnoge druge. Nacisti su vjerovali da se osobine poput intelektualnih sposobnosti, društvenog ponašanja i moralnih vrijednosti nasljeđuju

1910

1950

1936

💡 Jeste li znali

... da ljudima koji su bili klasificirani kao „Cigani“ nije bilo dozvoljeno da se žene ili imaju ljubavne veze s „arijskim“ Nijemcima?

✎ Zadatak

Prodiskutirajte zašto se koncept rase više ne smatra znanstveno prihvatljivim. Saznajte više o Deklaraciji o rasama i rasnim predrasudama koju je donio UNESCO.

📷 Fotografija

Plakat koji je napravljen radi ilustracije odredbi Nirnberških rasnih zakona, najvjerojatnije za prikazivanje u javnim uredima poslije 1935. godine. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

C3 „Prevencija kriminala“

Nacisti su donijeli čitav niz zakona i odredbi prema kojima su svi Romi i Sinti etiketirani kao „rođeni kriminalci“. Tvrdili su da će svaki Rom kad-tad učiniti krivično djelo jer je to dio njegovog biološkog nasljeđa. Zbog toga bi nacionalsocijalisti uhićivali u interesu „prevencije kriminaliteta“, ne samo one koji su stvarno počinili kaznena djela, nego i one ljude za koje su mislili da bi jednoga dana mogli postati kriminalci.

1910

1950

1940

💡 Jeste li znali

... da su nacisti mislili kako su Romi i Sinti naslijedili navodno „antisocijalno“ ponašanje od svojih predaka?

... da su djeca često bila ovako fotografirana zbog takozvane „prevencije kriminaliteta“?

✎ Zadatak

Zašto se fotografija je Karla Stojke iz Beča nalaze u policijskoj kartoteci? Tko je obično fotografirani ran na ovakav način? Usporedite ove fotografije s jednom fotografijom Karla Stojke koja se nalazi na poveznici A.7. Što zaključujete?

📷 Fotografija

Karton Karla Stojke iz policijske kartoteke. Suradnik „rasnog istraživača“ Roberta Rittera zaveo ga je u arhivu pod imenom Karl Rigo. Njemački savezni arhiv, Berlin Lichterfelde, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

C4 Gradski logori

Prve „ciganske“ logore u Trećem Reichu nisu osnivali pripadnici nacističke stranke ili SS-a, nego njemačke gradske vlasti. Gradsko vijeće grada Kölna prisililo je 1935. godine 500 Sinti i Roma da napuste svoje stanove, kuće i pokretne prikolice za stanovanje te se presele u novi „ciganski“ logor na periferiji grada, u Blickendorfu. Slični logori osnivani su u Hamburgu, Düsseldorfu, Berlinu, Frankfurtu, Essenu i Hannoveru.

1910

1951

1937

💡 Jeste li znali

... da su za vrijeme Olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine Sinti i Romi, koji su živjeli u gradu, bili prisilno premješteni u logor Marzahn na periferiji grada? Tamo su morali živjeti u pokretnim prikolicama za stanovanje. Kretanje im je bilo dopušteno samo ako su izvan logora bili zaposleni.

✎ Zadatak

Saznajte više o prisilnom premještanju ili deportacijama ljudi u Europi. Tko i zašto odlučuje o tome gdje neki ljudi smiju ili ne smiju živjeti? Koje organizacije prosvjeduju protiv toga?

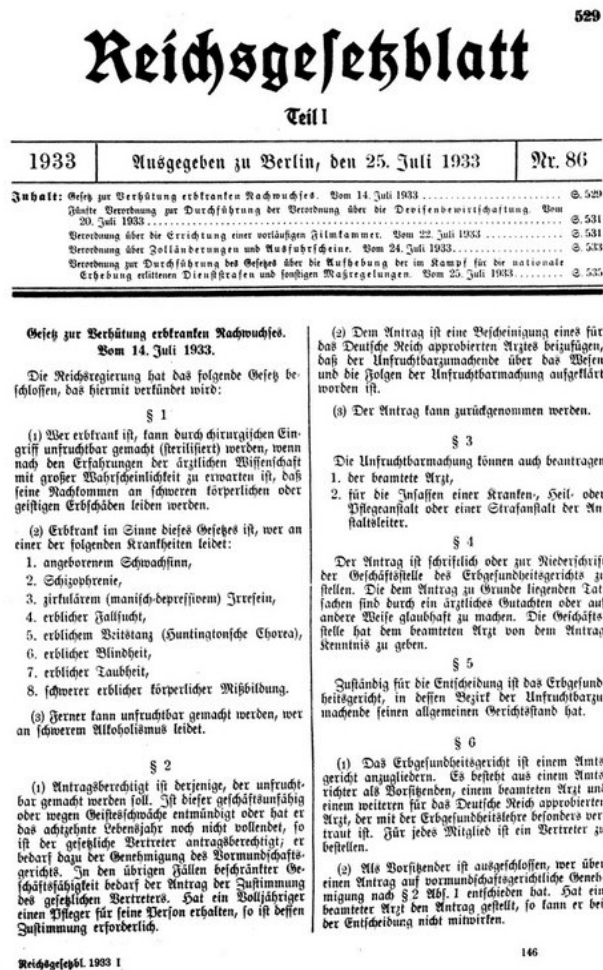
📷 Fotografija

Njemačka obitelj Sinta u logoru Blickendorf kod Kolna, 12. prosinca 1937. godine. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

C5 Sterilizirani

1910

1933

1951

Zakon o prevenciji rađanja genetski oboljelih potomaka iz 1933. godine legalizirao je prisilnu sterilizaciju svih muškaraca i žena koje su nacisti smatrali nepoželjnim za društvo. Odnosio se na ljude s fizičkim invaliditetom i mentalnim poremećajima, kao i pripadnike navodno „nižih rasa“ te takozvane „rođene kriminalce“. Između 1933. i 1945. godine više od 400 000 ljudi sterilizirano je protiv vlastite volje, uključujući puno Roma i Sinta. Za neke muškarce i žene sterilizacija je značila da su izbjegli deportacije u koncentracijske logore, ali drugi su prisilno sterilizirani tek nakon deportacije u logor. Ovaj zakon nije bio poništen sve do 1988. godine! Nikada nikakva odšteta nije isplaćena žrtvama.

💡 Jeste li znali

... da su slični zakoni postojali u mnogim drugim državama, uključujući Švedsku, Finsku, Norvešku, Dansku, Švicarsku i SAD? U nekim državama, praksa steriliziranja romskih žena nastavljena je sve do 70-ih godina 20. stoljeća.

📎 Zadatak

Možete li nabrojati države u kojima se još uvijek provodi prisilna sterilizacija? Napravite evidenciju nedavnih slučajeva sterilizacije. Razmislite o tome što nekome znači oduzimanje prava na potomstvo!

📷 Fotografija

Cjelovit sadržaj teksta zakona možete pronaći u bazi podataka pravnih dokumenata koji se čuva u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici, a možete joj pristupiti preko sljedeće poveznice: <http://alex.onb.ac.at>

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

C6 Isključeni

Njemački boksač Johann Wilhelm Trollmann, svojoj obitelji i prijateljima poznat pod nadimkom Rukeli, osvojio je 1933. godine naslov prvaka Njemačke u poluteškoj kategoriji nakon što je pobijedio branitelja naslova Adolfa Witta. Trollmann je podrijetlom bio Sint, zato su suci isprva odbili priznati njegovu pobjedu i proglasili su rezultat nevažećim. Nakon prosvjeda publike, ipak su promijenili mišljenje. Desetak dana kasnije, Trollmannu je ponovno oduzet njegov naslov. Kao razlog naveden je njegov „nemuževan“ način boksanja. Kasnije je uhićen i deportiran u koncentracijski logor gdje je navodno bio prisiljen boksati protiv velikog broja SS-ovaca. Ubijen je 1944. godine u Wittenbergeu, jednom manjem logoru koji je pripadao sustavu koncentracijskog logora Neuengamme.

💡 Jeste li znali

... da je Johann Trollmann već u 30-im godinama 20. stoljeća boksao „plešući“ po ringu, a takav stil boksanja kasnije je postao zaštitni znak svjetskog prvaka u superteškoj kategoriji Muhammada Alija (Cassiusa Claya)

... da je Njemačkom boksačkom savezu trebalo 70 godina da popravi grešku i da je ime Johanna Wilhelma Trollmanna uvršteno na popis prvaka Njemačke u poluteškoj kategoriji tek 2003. godine?

✍ Zadatak

Znate li nekog drugog sportaša ili sportašicu kojima su oduzeli titulu prvaka iz političkih razloga?

📷 Fotografija

Službena fotografija Johanna Wilhelma Trollmanna koju je snimio Hans Firzlaff 1928. godine. Dokumentacijski centar njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

1910

1951

1928

C7 Otpušteni

Bernhard Steinbach bio je vojnik njemačke vojske u Drugom svjetskom ratu. Kada se saznalo da je iz sintske obitelji, prvo je otpušten, a kasnije i zatvoren u Wiesbadenu. Mnogi drugi Sinti i Romi također su služili vojsku u njemačkoj armiji i borili se na različitim frontovima, dok su članovi njihovih obitelji bili deportirani i ubijani u koncentracijskim logorima. Bernhard Steinbach i njegova obitelj deportirani su 1943. godine u logor Auschwitz. „Na početku sam bio činovnik u logoru. Svakog jutra sam morao upisati identifikacijske brojeve onih koji su umrli, a barem pedesetak ljudi umiralo je svakog dana. Kasnije, logor je postao pretrpan ljudima, a njihov broj se neprekidno povećavao. Bolesti koje su se širile, uključujući malariju i razne oblike tifusa i tifusne groznice, uzimale su sve više života. Svakoga jutra odabirani su oni koji su još uvijek mogli raditi te su iskorištavani kao prisilna radna snaga na gradilištima izvan logora.“ Bernhard Steinbach bio je jedan od rijetkih članova velike obitelji Steinbach koji je preživio mučenja u različitim koncentracijskim logorima u kojima su nacisti ubili 45 članova njegove obitelji.

1910

1951

1941

💡 Jeste li znali

... da su vojnici za koje se saznalo da su romskog ili sintskog porijekla, obično dobili dopust te su bili uhićivani kod kuće, a ne pred svojim suborcima?

✎ Zadatak

Saznajte nešto više o životu Bernharda Steinbacha nakon 1945. godine.

📷 Fotografija

Vojna identifikacijska fotografija koju posjeduje obitelj. Dokumentacijski centar Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

C8 Izvlaštene

Kada su Sinti i Romi bili deportirani, lokalne vlasti su im oduzele svu imovinu. Kuće su im bile uništene, a konji i teretna kola bili su prodani. Prihodi prodaje njihove imovine su upotrijebljeni za plaće logorskih čuvara. Nakon rata, preživjelima nikada nije isplaćena odšteta zbog gubitka osobne imovine.

Zu G.Zl.XI-589/26 vom 2.10.41. Markt: Halbtürn.

Verzeichnis
über das bewegliche und unbewegliche Vermögen der von Halbtürn nach Lackenbach abtransportierten Zigeuner.

L.Zl.	Vermögens-Eigentümer	Art des Vermögens	Verkaufs- erlös im Auktionssw. den	Vorhande- erlös im ne Schul-	Gläubiger	Anmerkung
1	Ujvary Stefan, geb. 16.11.1895 u. Gattin Kath., geb. Hodosch, geb. am 14. Dez. 1903	1 Wohnhütte Div. Einrichtungsgegenst.	270.- 91.-	25.- 28.60	Steuerschuld Kaufm. Rupp	361.- 53.60 307.40
2	Ujvary Georg, geb. 4. III. 1902 u. Gattin Katharina, geb. Ujvary, geb. am 15. 4. 1901	Div. Einrichtungsgegenst. 78.-kg Weizen 1 Schwein, ca 80.-kg (+) 1 Schaf	150.90 18.64 -- -- -- --	5.- 38.- 17.90	Juliana Kiss Kaufm. Gyürü Kaufm. Rupp	169.54 60.90 108.64
3	Ujvary Elisabeth, geb. am 12. 7. 1874 in Halbtürn	1 Wohnhütte	74.-	12.15	Kaufm. Rupp	74.- 12.15 61.85
4	Ujvary Juliana, geb. am 3. April 1884 in Halbtürn	1 Wohnhütte	350.-	----	-----	350.-
5	Ujvary Raimund, geb. 20. 7. 1900 u. Gattin Barbara, g. Horvath, geb. am 8. VIII. 1910 in Winden	1 Wohnhütte	170.-	18.20	für einen Kindersarg	170.- 18.20 151.80
6	Eigentümer unbekannt	1 Wohnwagen	85.-	----	-----	85.-
7	Eigentümer unbekannt	2 Wohnwagen	100.-	-----	-----	100.-
Gesamterlös:			1309.54	144.85	---	1164.69 RM

+) Das Schwein und Schaf wurde von der Lagerverwaltung Lackenbach abgeholt und dorthin überstellt.-

Halbtürn, am 7. Feber 1942. Der Bürgermeister: [Signature]

1910

1951

1942

💡 Jeste li znali

... da je između 1939. i 1945. godine samo u austrijskoj pokrajini Gradišće (Burgenland) uništeno više od 1 350 domova Roma i Sinta?

... kada su se preživjeli vratili iz koncentracijskih logora, nisu imali boravišno mjesto i morali su moliti lokalne vlasti da im dozvole spavati u stajama i konjušnicama?

✎ Zadatak

Što vam dokument govori o imovini i životnim uvjetima njihovih prijašnjih vlasnika?

📷 Fotografija

„Registar nepokretne i pokretne imovine Cigana koji su transportirani iz Halbturna u Lackenbach“, 2. srpnja 1942., Gradski arhiv Halbturna, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

C10 „Ciganski“ logori

„Ciganski“ logor Lackenbach osnovala su općinska vijeća u Donjoj Austriji te gradske vlasti grada Beča. Ponekad je u logoru bilo i do 2 000 ljudi koji su živjeli u užasnim uvjetima; 273 osobe su tamo umrle. Zatočenike su često lokalne tvrtke koristile kao prisilnu radnu snagu. Od 4 000 zatočenika, 2 000 njih deportirano je u Lodz 1941. godine. Većina ostalih odvedena je u Auschwitz-Birkenau 1943. godine.

1910

1951

1940

💡 Jeste li znali

... da je ovaj logor bio najveći zatočenički logor za Rome i Sinte u čitavom Trećem Reichu?

✎ Zadatak

Gdje je bio najbliži logor za Rome i Sinte na području gdje vi živite? Što se na tom mjestu nalazi danas kao podsjetnik na te događaje?

📷 Fotografija

Fotografija bečkog policajca koji čuva romske obitelji koje su deportirane u logor Lackenbach. Snimljena je 23. studenog 1940. godine, na dan kad je logor osnovan. Privatna zbirka Leopolda Bannya, Lackenbach, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/c>

D1 Koncentracijski Logori

Prve grupe Roma i Sinta deportirane su prema koncentracijskim logorima 1938. godine. Masovne deportacije u logore Dachau, Buchenwald i Ravensbruck počele su 1939. godine. Tisuće austrijskih Roma i Sinta doživjelo je sudbinu roblja. Kada su radno sposobni muškarci i žene, koji su privređivali za svoje obitelji deportirani, njihove obitelji su postale ovisne o socijalnoj pomoći. Reakcija lokalnih vlasti na taj problem bila je nova deportacija ljudi. SS jedinice u koncentracijskim logorima podijelile su zatočenike prema kategorijama, a znakovi tih kategorija ušiveni su im na odjeću. To je simboliziralo njihovu pripadnost. Romi i Sinti su obično morali nositi crni trokut koji je označavao „antisocijalne“ zatočenike. Neki logori su imali posebnu oznaku „ciganske“ kategorije koja je bila označena smeđim trokutom.

💡 Jeste li znali

... da je u gotovo svakom koncentracijskom logoru Trećeg Reicha bilo Roma i Sinta?

✎ Zadatak

Identifikacijski broj jednog zatočenika na fotografiji je 17093. Pokušajte saznati nešto više o tom čovjeku!

📷 Fotografija

Austrijski Romi u koncentracijskom logoru Dachau. Fotografiju je za SS snimio Friedrich Franz Bauer. Arhiv Spomen područja Dachau, Njemačka.

1910

1951

1938

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

D2 Logori Smrti

Kada je u prosincu 1941. godine izbila epidemija tifusne groznice u „ciganskom“ logoru unutar geta Litzmannstadt, u poljskom gradu koji danas nosi ime Lodz, 4600 Roma ubijeno je plinom u kamionima „dušegupkama“. Oni su ih prevozili u logor Chelmno/Kulmhof. Samo desetak tjedana nakon što su stigli u Lodz, svih 5007 austrijskih Roma i Sinta bilo je mrtvo; 4 400 njih pokopano je u neoznačenim masovnim grobnicama u šumama oko Chelmna, zajedno s 150 000 Židova i tisućama sovjetskih ratnih zarobljenika.

1910

1951

1941-42

💡 Jeste li znali

... kada su se zabrinuti prijatelji i rodbina u ožujku 1942. godine raspitali o deportiranim ljudima i tražili dozvolu da ih posjete u Poljskoj, policija im je odgovorila da „preseljeni“ ljudi u Lodzu nemaju pravo primiti posjete?

... da su se kamioni „dušegupke“, u kojima se ubijalo plinom, prvi puta koristili za ubijanje pacijenata u bolnicama za mentalno oboljele?

✎ Zadatak

Saznajte kakvi su bili uvjeti života za ljude koji su živjeli u getima. Kakve su bile posljedice takvih životnih uvjeta?

📷 Fotografija

Magirus-Deutz, kamion „dušegupka“, u kojemu se ubijalo plinom. Ovaj model je korišten 1941. i 1942. godine za ubijanje austrijskih Roma na putovanju iz „ciganskog“ logora Litzmannstadt prema logoru smrti Chelmno/Kulmhof. Arhiv Yad Vashema, dokument broj 1264/2, Jeruzalem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

D3 Auschwitz-Birkenau

Heinrich Himmler naredio je 16. prosinca 1942. godine da se svi „Cigani“, koji još žive u Njemačkom Reichu, moraju deportirati u Auschwitz. Ovaj Dekret iz Auschwitza označio je zadnju fazu plana istrebljenja „Cigana“. Za njemačke, austrijske i češke Rome i Sinte, masovne deportacije prema Auschwitz-Birkenau počele su u travnju 1943. godine. Više od 20 000 Roma i Sinta bilo je nagurano u 32 drvene barake u „ciganskom obiteljskom logoru“ u Auschwitzu. Do srpnja 1944. godine oko 70 posto njih bilo je mrtvo. Oni koji su još uvijek mogli raditi, prebačeni su u druge koncentracijske logore. Preostalih 2 879 zatočenika ubijeno je u plinskim komorama tokom noći 2. kolovoza 1944. godine.

💡 Jeste li znali

... da su zatočenici „ciganskog“ logora organizirali pobunu? U svibnju 1944. godine neke od njih su odabrali za smrt u plinskim komorama. Međutim, Romi i Sinti su uspjeli otjerati SS čuvare iz „ciganskog“ logora palicama i kamenjem.

✍ Zadatak

Postoji popis umrlih u Auschwitzu na kojemu se nalaze imena Roma i Sinta koji su tamo ubijeni. Pogledajte internetsku stranicu Državnog muzeja u Auschwitzu da saznate nešto više o tom popisu.

📷 Fotografija

Baraka iznutra; odjeća je raširena preko noći na peći koja se nalazi na sredini slike. Ovo je jedina poznata fotografija „ciganskog“ logora u Auschwitz-Birkenau. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

1910

1951

1943-44

D4 Siročad

U svibnju 1944. godine 35-ero romske i sintske siročadi deportirano je iz sirotišta sv. Josipa u Mulfi ngenu, kojega su vodile časne sestre, u Auschwitz-Birkenau. Crkva nije prosvjedovala protiv deportacije djece, niti ih je pokušala spasiti. Na nekoj djeci SS liječnici u Auschwitzu kasnije su vršili medicinske eksperimente. Od 35-ero djece, samo je troje preživjelo.

1910

1951

1944

💡 Jeste li znali

... da su mnoga romska i sintska siročad te udomljena djeca, koja su bila kategorizirana kao „Cigani“, bila odvojena od svojih udomiteljskih obitelji i poslana u koncentracijske logore?

... da mnoga od te djece nisu uopće znala da su „Cigani“ pa čak ni što ta riječ znači?

✎ Zadatak

Ove djevojčice mogu se vidjeti i u filmu koji je dostupan na internetu. Jedna od njih je Amalie Schaich. Posjetite internetsku stranicu www.romasinti.eu i saznajte više o njoj.

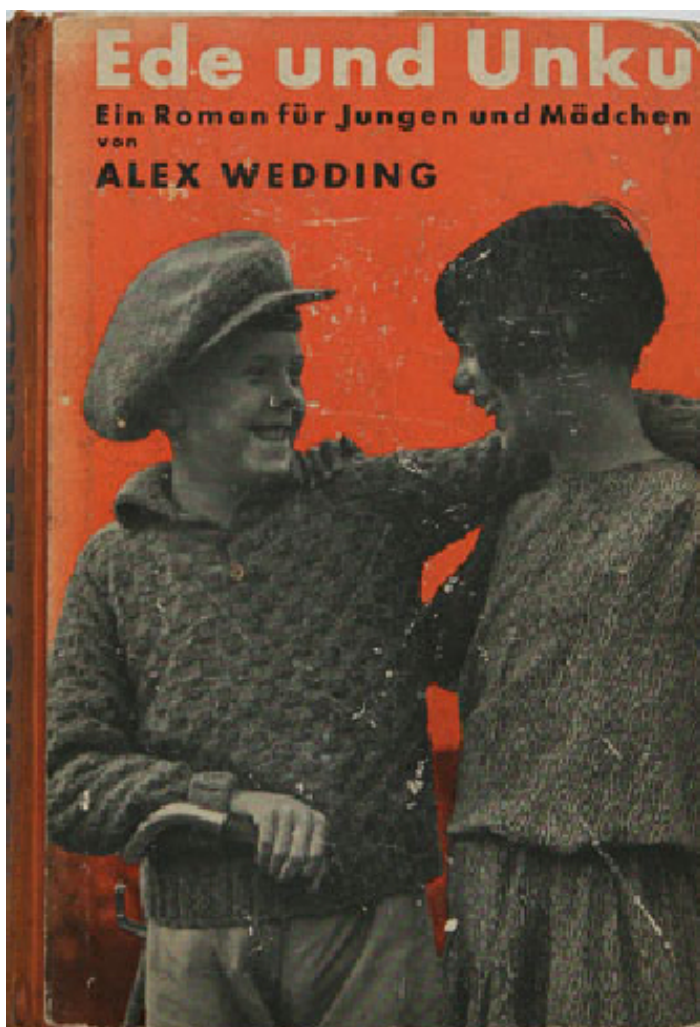
📷 Fotografija

Njemačka djeca u sirotištu u Mulfi ngenu, Njemačka. O njima su se brinule časne sestre sv. Josipa. Dokumentacijski centar njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

D5 Medicinski Eksperimenti

Erna Lauenburger bila je mlada Sintkinja iz Berlina, a kasnije se s obitelji preselila u Magdeburg. Erna i njezine dvije kćeri su 1943. godine bile deportirane u Auschwitz-Birkenau, gdje je Erna postala žrtvom medicinskih eksperimenata koje je izvodio SS doktor, Josef Mengele. Ubili su je smrtonosnom injekcijom. Njene kćeri su također umrle u Auschwitzu. Ernin suprug, Otto Schmidt, umro je u koncentracijskom logoru Buchenwald. Erna Lauenburger je bila inspiracija za dječju knjigu Alexa Weddinga, Ede i Unku. U tom djelu jedan se dječak iz Berlina sprijateljuje sa sintskom djevojčicom. Ede i Unku bila je jedna od najpopularnijih knjiga za djecu u Njemačkoj između dvaju svjetskih ratova. Kasnije je po toj priči snimljen i film. Jedna ulica u Berlinu je 2011. godine nazvana tim imenom.

💡 Jeste li znali

... da su tisuće zatočenika koncentracijskih logora, Roma i Sinta, Židova i nežidova, a mnogi od njih bili su djeca, ubijeni u medicinskim eksperimentima koje su provodili SS doktori.

... da su oni, koji su preživjeli eksperimente, bili na neki način obilježeni čitavog života?

✎ Zadatak

Liječnicima nikada nije dozvoljeno provođenje eksperimenata na pacijentima bez njihova znanja i pristanka. Što mislite, zašto su liječnici u logorima zanemarili to pravilo?

📷 Fotografija

Naslovnica prvog izdanja knjige Alexa Weddinga, Ede i Unku. Naslovnicu je dizajnirao John Heartfi eld fotografiji jama Erne Lauenburger i njenog prijatelja Ede. Malik Verlag, Berlin, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

1910

1951

1931-43

D6 Prisilna Preseljenja

Osmogodišnja Anuta Branzan i njena obitelj bili su 1942. godine prisilno preseljeni, zajedno s još drugih 30 000 rumunjskih Roma i Sinta, iz Bukurešta u Transnistriju, na granici s Ukrajinom. Logori su se uglavnom sastojali od primitivnih baraka, a mnogi zatočnici su bili prisiljeni spavati na poljima ili u stajama. Anuta je tamo proživjela dvije godine gladi i teškog prisilnog rada u nehumanim uvjetima. Veći dio zatočenika nije preživio.

1910

1951

1942

💡 Jeste li znali

... da Rumunjska ima najveću populaciju Roma u Europskoj uniji; procjenjuje se između 1.8 do 2.5 milijuna ljudi?

... da polovica stanovništva koju drugi nazivaju Romima, sebe ne doživljava kao Rome, ali zato polovicu onih koji jesu Romi, često ne priznaju Romima?

✎ Zadatak

Izaberite trenutak u životu Anute Branzan (prije preseljenja, u logoru, poslije oslobađanja) i napišite pismo koje je ona mogla poslati svome prijatelju!

📷 Fotografija

Anuta Branzan (druga s desna) i njezine sestre 1942. godine. Fotografirala ih je njihova teta nekoliko dana prije njihove deportacije, da ima uspomenu na svoje nećakinje. Privatna zbirka Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, SAD.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

D7 Marševi Smrti

Logor Komarom služio je 1944. godine kao centralna sabirna točka za mađarske Rome, koji su čekali deportacije prema koncentracijskim logorima u Njemačkoj, gdje su trebali poslužiti kao radnici-roboti. Romi su najprije odvedeni u regionalne „ciganske“ logore, a zatim su mnogi natjerani na hodanje nekoliko stotina kilometara do utvrde Csillageröd u Komoromu. Tamo su izabrani muškarci i žene, koji su bili dovoljno snažni za rad, za sljedeću etapu marša, u Njemačku. Mnogi od onih koji su ostali u logoru Komarom, umrli su od gladi. Veći dio ljudi umro je i na „marševima smrti“ do Njemačkog Reicha. Samo je oko 4000 od ukupno 10 000 zatočenika, koliko ih je bilo u utvrdi, preživjelo.

1974

2015

2006

💡 Jeste li znali

... da se jako malo zna o logoru Komarom, u Mađarskoj, i žrtvama logora – čak i danas?

... da su u zadnjim mjesecima Drugog svjetskog rata, kada su se ratne operacije sve više približavale mjestima logora, mnogi zatočeniци bili prisiljeni krenuti na „marševe smrti“ prema drugim logorima?

✎ Zadatak

Koja je bila svrha „marševa smrti“? Saznajte je li bilo nekih „marševa smrti“ na području gdje vi živite, i ako ih je bilo, gdje.

📷 Fotografija

Fotografija je snimljena 2006. godine na vježbalištu utvrde Csillageröd u Komoromu, Mađarska. U pozadini se mogu vidjeti ulazi u tamnice gdje su deportirani Romi bili zatočeni. Privatna zbirka Szabolcsa Szita, Budimpešta, Mađarska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

D8 Strijeljanje Talaca

Romi s područja Mačve u Srbiji uzeti su 1941. godine kao taoci, zajedno s brojnim Židovima, te su odvedeni u koncentracijski logor u Šapcu. Tamo je bilo oko 2100 talaca. Sve su ih pogubili vodovi smrti njemačkog Wehrmachta.

1910

1951

1941

💡 Jeste li znali

... da je njemačka vojska strijeljala stotinu civila za svakog njemačkog vojnika kojega su ubili partizani na Balkanu? Nekoliko dana prije masakra u Šapcu, 21 njemački vojnik bio je ubijen u borbi protiv jugoslavenskih partizana.

... da su između 1941. i 1945. godine desetke tisuća Roma i Sinta ubili SS odredi i fašistička milicija u Rusiji i Ukrajini?

✎ Zadatak

Na fotografiji možete vidjeti svjedoka koji vidi što se dešava. Što je mogao ispričati prijatelju te večeri o tim zbivanjima?

📷 Fotografija

Taoce, Židove i Rome, njemački vojnici odvođe na strijeljanje. Fotografija je snimljena u Šapcu. Arhiva Yad Vashema, Jeruzalem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

D9 Anna Maria "Settela" Steinbach

Settela Steinbach bila je jedna od 574 Roma i Sintina uhićenih 1944. godine i odvedenih u logor Westerbork u Nizozemskoj. Tamo joj je ošišana kosa pa je prekrila glavu trakom koju je poderala s plahte i nosila ju kao šal. Settela je ukrcana 19. ožujka 1944. u teretni vlak za Auschwitz. Dok su se vrata vagona zatvarala, a ona je gledala van, snimio ju je Rudolf Breslauer, židovski zatočenik koji je dobio zadatak od zapovjednika logora da snimi taj prizor. Settela je ubijena u sljedećih nekoliko mjeseci; zajedno sa svojom majkom, dva brata, dvije sestre, ujom, dva nećaka i nećakinjom. Iz brojne obitelji Steinbach, samo je Settelin otac preživio.

1910

1951

1944

💡 Jeste li znali

... da se desetljećima vjerovalo da je ovo fotografija mlade židovske djevojčice? „Djevojka sa šalom“ postala je simbol patnje Židova za vrijeme njemačke okupacije.

... da je pravi identitet djevojčice otkriven tek 1994. godine, a otkrio ga je nizozemski novinar, Aad Wagenaar?

✎ Zadatak

Da bi saznali nešto više o Setteli, posjetite internetsku stranicu www.romasinti.eu

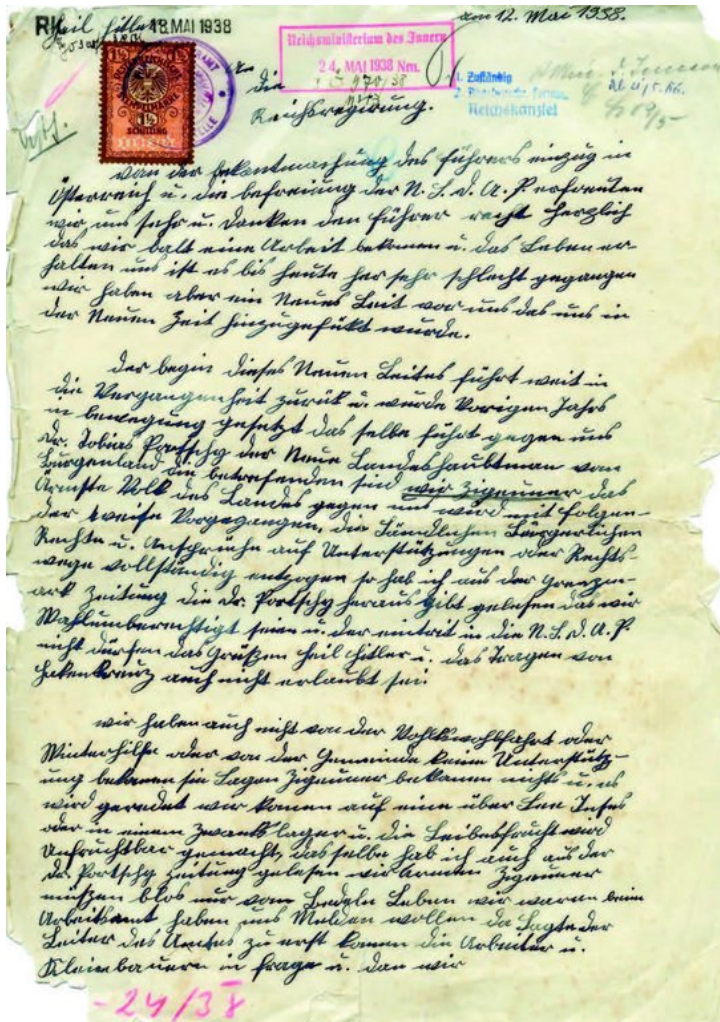
📷 Fotografija

Arhiv Spomen područja Westerbork, Nizozemska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/d>

E1 Prosvjedno pismo

1910

1938

1951

Dana 12. svibnja 1938. godine, sedam Roma iz gradišćanskog sela Redlschlag uputilo je pismo „Vladi njemačkog Reicha“ u kojem su prosvjedovali protiv svoje diskriminacije. Istaknuli su da se diskriminacija koju je uveo nacistički guverner Tobias Portschy, poput gubitka prava glasa, zabrane školovanja za romsku djecu i uskraćivanja naknade za nezaposlene, dogodila bez ikakve pravne osnove.

💡 Jeste li znali

...da je šest od sedam potpisnika prosvjednog pisma Gestapo uhitio u roku od nekoliko dana i da su svoj prosvjed platili životima? Vjerojatno je samo jedan od potpisnika uspio na vrijeme pobjeći u susjednu Mađarsku.

📌 Zadatak

Pronađite primjere javnih prosvjeda iz bliže i dalje prošlosti, ako je moguće u Vašoj zemlji. Koje negativne posljedice bi mogle zadesiti potpisnika jednog javnog prosvjednog pisma?

📷 Fotografija

Žalbeno pismo Roma iz Redlschlaga upućeno vladi Reicha u Berlinu u svibnju 1938. godine u vezi s njihovom diskriminacijom od strane regionalnih službi. Dokumentacijski arhiv austrijskog otpora DÖW 12.543.

<https://romasintigenocide.eu/hr/e>

E2 Politička intervencija

Dana 16. prosinca 1942. godine, Reichsführer SS-a Heinrich Himmler naredio je da se svi Sinti i Romi, koji su još živjeli u njemačkom Reichu, deportiraju u koncentracijski logor i logor za istrebljenje Auschwitz. Dana 5. travnja 1943. godine, Oskar Wilhelm Rose, koji je živio u ilegali s lažnim papirima, zatražio je razgovor s minhenskim kardinalom Michaelom Faulhaberom, riskirajući na taj način svoj život. Njegov pokušaj da uvjeri kardinala da djeluje protiv deportacija pretežito katoličkih Sinta i Roma nije bio uspješan. Kardinal je zabilježio u svom kalendaru: „Kod tajnika jedan Ciganin po imenu Adler, katolik – 14 000 Cigana na teritoriju Reicha trebalo bi skupiti u logor i sterilizirati, crkva bi trebala intervenirati. Želi direktno k meni. – Ne, ne mogu obećati nikakvu pomoć.“

💡 Jeste li znali

...da su Jehovini svjedoci bili jedina vjerska zajednica koja je zauzela odlučan stav protiv nacističkog režima i da su mnogi njihovi članovi zbog toga pogubljeni?

✎ Zadatak

Saznajte na koji način su različite vjerske zajednice reagirale na nacistički progon Židova, Sinta i Roma, političkih protivnika i invalida te drugih progonjenih skupina.

📷 Fotografija

Oskar Wilhelm Rose (1902.-1978.)
Dokumentacijski i kulturni centar njemačkih Sinta i Roma Heidelberg.

1910

1951

1942-43

<https://romasintigenocide.eu/hr/e>

E3 Bijeg

Godine 1941. petnaestogodišnji Rom Johann Baranyai deportiran je sa svog radnog mjesta u Donjoj Austriji u takozvani „Ciganski logor Lackenbach“. Tamo je bio prinuđen na prisilni rad na izgradnji cesta. Godine 1943. bježi s prijateljem preko obližnje granice u Mađarsku. Potajno se vratio u Njemački Reich bez dokumenata. U Njemačkoj se zaposlio u poljoprivredi, a kasnije je radio u pekari. Kako bi izbjegao uhićenje, dobrovoljno se prijavio u tenkovske trupe njemačkog Wehrmachta 1944. godine. Nakon što je teško ranjen na fronti, zarobljen je od strane Sovjeta. 1945 godine, u dobi od 19 godina, pobjegao je iz bolnice i tako izbjegao deportaciju u Rusiju.

💡 Jeste li znali

...da su između 1939. i 1945. mnogi ljudi deportirani u koncentracijske logore samo zato što su bili registrirani od strane policije ili lokalnih vlasti kao članovi takozvane „Ciganske obitelji“ u međuratnom razdoblju? U mnogim slučajevima preseljenje u drugu saveznu pokrajinu predstavljalo je spas za njih, jer tamo nisu bili registrirani kao „Cigani“.

✎ Zadatak

Razmislite kako se može preživjeti bez pomoći roditelja ili rodbine i bez osobnih dokumenata.

📷 Fotografija

Johann Baranyai u dobi od 18 godina kao vojnik u njemačkom Wehrmachtu. d/ROM/a Posebna serija 03/15 Roma Service, A-7503 Kleinbachselten, Gartenstraße 3

<https://romasintigenocide.eu/hr/e>

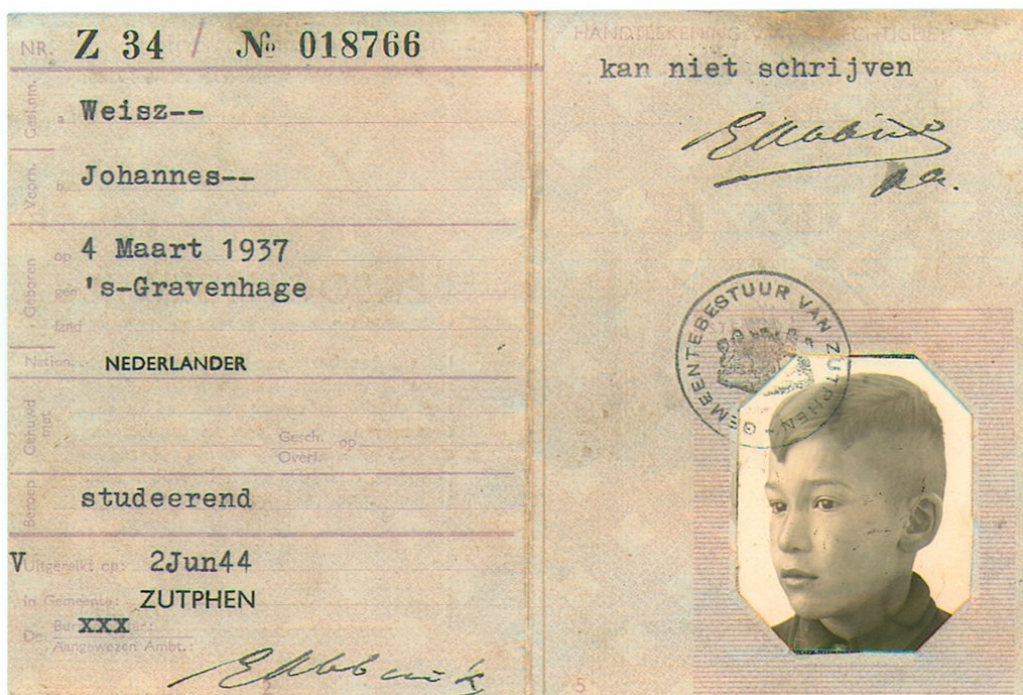
1910

1951

1941-45

E4 Sakriveni

U svibnju 1944. godine nacisti su na području Nizozemske organizirali pretese s ciljem uhićenja svih „Cigana“ i odvođenja u koncentracijske logore. Johannes Weisz, poznat po nadimku Zoni, bio je star samo sedam godina kada je izgubio svoju čitavu obitelj. Nije bio kod kuće kada su im nacisti upali u dom, ali kasnije je uhvaćen i odveden na željezničku stanicu, odakle je također trebao biti deportiran. Ali plemeniti policajac, vjerovatno član pokreta otpora, pomogao mu je da pobjegne u posljednji trenutak. Rodbina i prijatelji su mu pomogli da preživi. Poslije rata, Zoni je studirao hortikulturu i postao je jedan od najistaknutijih stručnjaka za cvijeće u Europi. U isto vrijeme bio je jedna od vodećih ličnosti europskih Roma u borbi za ravnopravnost.

1910

1951

1944

💡 Jeste li znali

... da je 27. siječnja 2011. godine Zoni Weisz postao prvi Sint koji je pozvan u njemački Bundestag da govori o genocidu počinjenom nad europskim Sintima i Romima?

✍ Zadatak

Što vam dokument govori o Zoniju Weiszu? Saznajte više o njemu i njegovom društvenom angažmanu na poveznici www.romasinti.eu

📷 Fotografija

Osobna iskaznica Johannesesa (Zoni) Weisza dok je bio školarac. Izdana je mjesec dana nakon što su njegovi roditelji te braća i sestre bili deportirani. Središnje vijeće njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/e>

E5 Ratni Heroj

Aleksandr Baurov bio je ruski Rom iz obitelji poznatih umjetnika, glazbenika i pjevača. Svirao je gitaru u glazbenoj skupini, ali u isto vrijeme studirao je elektromehaničke komunikacije u Lenjingradu. Tijekom Drugog svjetskog rata postao je zapovjednik komunikacijske podrške u Crvenoj armiji, a kasnije je bio i zapovjednik 1. zrakoplovne divizije. Nakon rata, a tada je ve bio visoko odlikovani heroj, pridružio se Sovjetskom inženjerijskom korpusu koji je gradio i lansirao prve sovjetske rakete.

1940

1981

1960-70

💡 Jeste li znali

... da je Rusija imala veliku populaciju Roma i da je prvo romsko kazalište, Teatr Romen, osnovano u Moskvi 1931. godine?

... da su ruski Romi tijekom 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća osnivali vlastite poljoprivredne zadruge u južnoj Rusiji, a svaka je imala nekoliko stotina stanovnika?

✎ Zadatak

Saznajte više o drugim uglednim i slavnim ljudima koji su potjecali iz romskih i sintskih obitelji.

📷 Fotografija

Aleksandr Baurov u 60-im godinama 20. stoljeća. Privatna zbirka Nikolaja Bessonova, Moskva, Rusija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/e>

E6 Partizan

Josef Serynek bio je deportiran sa svojom ženom i djecom u „ciganski“ logor Lety u Pisku, na području današnje Češke. Nakon smrti njegove supruge 1943. godine, pobjegao je i pridružio se partizanima. Uspio je osnovati grupu boraca pokreta otpora koja je nazvana Čapajev. Ona je uglavnom bila sastavljena od ruskih zarobljenih vojnika koji su također uspjeli pobjeći. Josef Serynek, poznat i kao Crni Partizan, postao je jedan od najodlikovanijih boraca pokreta otpora u svojoj zemlji. Umro je 1974. godine.

1910

1951

1942-45

💡 Jeste li znali

... da je puno Roma i Sinta bilo aktivno u pokretu otpora? Mnogi od njih bili su nagrađeni odlikovanjima i počastima još u Prvom svjetskom ratu i poznavali su metode ratovanja.

... da se tijekom Drugog svjetskog rata puno Romkinja borilo kao vojnkinje i partizanke?

✎ Zadatak

Koja je bila razlika između partizana i vojnika? Jesu li se partizani borili u vašoj zemlji za vrijeme ili nakon Drugog svjetskog rata? Protiv koga su se borili?

📷 Fotografija

Poslijeratna fotografija Josefa Seryneka (drugi s lijeva). Muzej romske kulture, Brno, Češka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/e>

E7 Borci otpora

Kada je 1939. godine izbio rat, Josef Horvath je radio s brojnim Austrijancima u zračnoj luci u Njemačkoj. 1940. godine regrutiran je u Wehrmacht u Bremenu. Kada je otkrio da mu je obitelj deportirana dok je bio na odmoru u rodnom kraju u Gradišću, dezertirao je u Francusku i na kraju se pridružio francuskoj Legiji stranaca. Godine 1945. vratio se u Austriju kao vojnik s borbenim francuskim trupama. Josef Horvath jedini je do danas poznati Rom, koji se aktivno borio s oružjem u ruci na strani saveznika za oslobođenje Austrije.

💡 Jeste li znali

...da se za bjegunce često sumnjalo da su zapravo špijuni, koji se namjeravaju infiltrirati u neprijateljske trupe?

...da dezerteri desetljećima nisu bili prepoznati kao borci otpora i kao žrtve nacističkog progona?

✎ Zadatak

Istražite druge ljude, koji su se borili na strani saveznika za oslobođenje svoje domovine. Objasnite priču jedne osobe i razloge koji su je na to naveli.

📷 Fotografija

Josef Horvath kao umirovljenik u Beču. Fotografija u privatnom vlasništvu. Johann Balogh: Althodis/Stari Hodas, Eisenstadt 1992.

<https://romasintigenocide.eu/hr/e>

1910

1951

1939-45

E8 Spasitelj

Veleposjednik barun György de Rohonczy postao je spasitelj mnogih Roma u logoru Lackenbach. Do 1921. godine bio je rukovodeći službenik u okružnoj upravi u Oberpullendorfu. Kao uvjereni monarhist, nakon proglašenja republike 1919. godine, dao je ostavku i radio je na svom imanju. Nakon što je 1940. godine otvoren „Ciganski logor Lackenbach“, zaposlio je brojne romske obitelji i njihovu djecu kao radnike na svojim imanjima, osigurao im pristojnu hranu i smještaj i na taj način im spasio živote. Najmanje 50 Roma koji su bili zaposleni kao poljoprivredni radnici na njegovim imanjima uspjelo je pobjeći preko granice u Mađarsku. Rohonczy nikada nije bio kazneno gonjen od strane nacističkih vlasti zbog njegove pomoći Romima. Svojim postupkom dao je primjer ostalim veleposjednicima, koji su također zatražili nekoliko Roma iz logora i na taj način ih spasili.

1910

1951

1940

💡 Jeste li znali

...da su nakon 1945. godine mnogi spasitelji progonjenih osoba bili isključeni od ostatka stanovništva? Zbog toga su mnogi od njih desetljećima šutjeli o akcijama pomoći i spašavanja koje su pružali riskirajući svoje živote.

✎ Zadatak

Pronađite druge osobe u svojoj zemlji, koje su pomogle onima koji su bili progonjeni tijekom nacističke ere. Kako se čuva sjećanje na njih? Postoje li druge skupine izbjeglica, koje su pronašle utočište u vašoj zemlji?

📷 Fotografija

Barun György de Rohonczy. Privatno vlasništvo Gerharda Baumgartnera

<https://romasintigenocide.eu/hr/e>

F1 Ranjene Duše: Ceija Stojka

„Kada smo izašli, bili smo bolesni, potpuno bolesni! Naša srca bila su ranjena, naše glave, duše oboljele su ... Svim tim ljudima trebalo je pružiti liječenje. Ta nekolicina, koja je uspjela izaći, nije trebala imati djecu sljedećih pet, šest godina, sve dok nisu bili dovoljno snažni, dovoljno zdravi, sve dok se nisu mogli ponovno smijati i vidjeti da svijet oko njih i nije tako loš ... A strah, uvijek je postojao strah. Djeca su odrasla s njim. To je razlog zašto se i danas još uvijek okreću dok hodaju ulicom. Možete li to razumjeti? Oni se i dalje okreću! Samo onaj tko se još uvijek boji, okreće se! Netko tko izađe iz logora bolestan, čija glava pati i duša krvari za ocem, sestrom, bratom koji se nikada nisu vratili, taj će imati djecu koja su također ranjena u duši. Došli su na ovaj svijet tako dražesni, tako prelijepi. Odgajate ih i brinite se o njima, ljubite ih i volite. Oni onda odrastu. Ali strah koji je bio u vama, prešao je i na njih kroz majčino mlijeko.“

💡 Jeste li znali

... da je knjiga Ceije Stojke „Živimo izdvojeni“, koja je izdana 1988. godine, jedna od prvih knjiga koja je progovorila o tragičnoj sudbini Roma i Sinta tijekom holokausta iz perspektive osobe koja je to osobno proživjela?

✎ Zadatak

Izaberite rečenicu iz teksta Ceije Stojke koja vas je najviše dirnula. Razgovarajte o tome u manjim skupinama.

📷 Fotografija

Ceija Stojka (1933.-2013.) preživjela je logor Auschwitz. Na fotografiji je iz 1953. godine je sa svojom kćeri Silvijom. Dokumentacijski centar austrijskih Roma, Beč, Austrija.

1920

1961

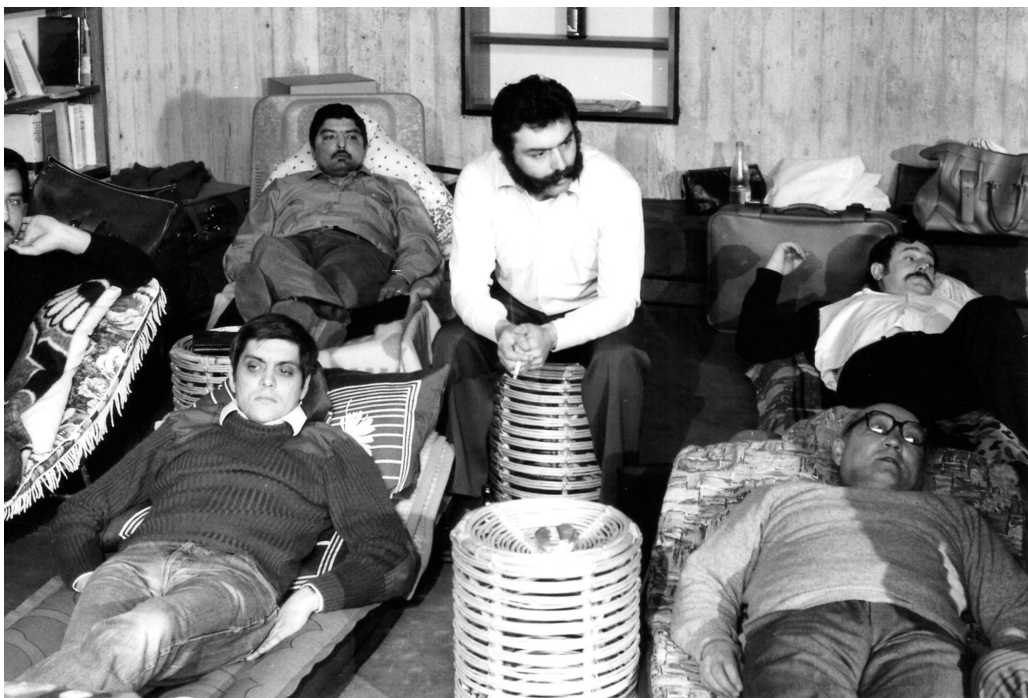
1953

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/f>

F2 Uskraćeno priznanje

1980. godine Udruga njemačkih Sinta i Društvo za ugrožene narode pozvali su da se spisi i datoteke o Sintima i Romima iz nacističkog režima otkriju iz Saveznih arhiva. Tražili su javnu rehabilitaciju manjine. Dana 4. travnja 1980. godine jedanaest Sinta stupilo je u štrajk glađu na mjestu bivšeg koncentracijskog logora Dachau. Nakon osam dana, ministar unutarnjih poslova Bavarske pristao je istražiti gdje se nalaze spisi. Kao rezultat štrajka glađu, tadašnji savezni kancelar Helmut Schmidt primio je 1982. godine izaslanstvo nedavno osnovanog Središnjeg vijeća njemačkih Sinta i Roma. U svojoj deklaraciji Schmidt je prvi put priznao genocid nad 500.000 Sinta i Roma kao obvezujući prema međunarodnom pravu za Saveznu Republiku Njemačku.

1960

2001

1980-82

💡 Jeste li znali

...da se rasistička diskriminacija njemačkih Roma i Sinta nastavila gotovo četiri desetljeća nakon završetka Drugog svjetskog rata, koristeći spise koje su izradili nacisti i često isti dužnosnici?

✍ Zadatak

Saznajte koje su vjerske, jezične i etničke manjine priznate u vašoj zemlji, a koje nisu. Kako možete utvrditi je li netko pripadnik manjine ili ne?

📷 Fotografija

Sudionici štrajka glađu u memorijalnom centru koncentracijskog logora Dachau 1980. godine. Središnje vijeće njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg.

<https://romasintigenocide.eu/hr/f>

F3 Bez Odštete

Većina Roma i Sinta nikada nije dobila nikakvu odštetu za ono što su izgubili, a posebno ne za svoje domove. Većina romskih naselja bila je sagrađena u 19. stoljeću na javnim zemljištima i malo je Roma znalo da kuće treba legalizirati. Nakon rata, većina preživjelih nije posjedovala službene dokumente kojima bi mogli dokazati da su ikada bili vlasnici kuće pa čak ni da je kuća uopće postojala.

1910

1951

1928-38

💡 Jeste li znali

... da su stotine romskih naselja lokalne vlasti namjerno uništavale tijekom Drugog svjetskog rata?

... da su Romi prve odštete kao naknadu za gubitak imovine dobili tek 50 godina nakon završetka rata?

✎ Zadatak

Ljudi još uvijek gube svoju imovinu i dokumente u današnjim ratovima. Kakve su posljedice za te ljude i što oni mogu poduzeti u vezi toga?

📷 Fotografija

Policijska fotografija romskog naselja u Unterschützen u Gradišću (Burgenlandu) u Austriji. Fotografija je snimljena u kasnim 20-im godinama 20. stoljeća. Regionalni arhiv Gradišća (Burgenlanda), Željezno (Eisenstadt), Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/f>

F4 Evakuirani: Sofia Taikon

Sofia Taikon, poljska Romkinja, je bila 1943. godine deportirana u Auschwitz sa svojom obitelji. U ljeto 1944. godine ona i neki drugi zatočnici prebačeni su u logor Ravensbruck. Tijekom posljednjih mjeseci rata, 1945. godine, švedski Crveni križ na inicijativu njegovog predsjednika, grofa Folkea Bernadottea, pokrenuo je plan evakuacije Skandinavaca koji su bili zatočeni u koncentracijskim logorima. Bijeli autobusi, označeni znakom Crvenog križa, spasili su oko 15 000 zatočenika. Među njima su bili i pripadnici drugih nacionalnosti, kao što je bila i Sofia Taikon. Poslije rata postala je jedna od najuglednijih pripadnica romske zajednice u Švedskoj. Umrla je 2005. godine.

💡 Jeste li znali

... da su konvoj Crvenog križa greškom bombardirali Saveznici i da su ubijeni većinom bili oni koji su upravo oslobođeni iz koncentracijskog logora?

... da je Sofijina životna priča objavljena u obliku stripa?

✍ Zadatak

Koji razlog su mogli imati nacisti da iznenada oslobode zatočenike koncentracijskog logora u proljeće 1945. godine? Broj Z4515 je istetoviran na ruci Sofije Taikon. Pokušajte otkriti gdje je dobila taj broj i što je on značio?

📷 Fotografija

Sofija Taikon kao mlada žena u Švedskoj. Zbirka Foruma živuće povijesti (Living History Forum), Stockholm, Švedska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/f>

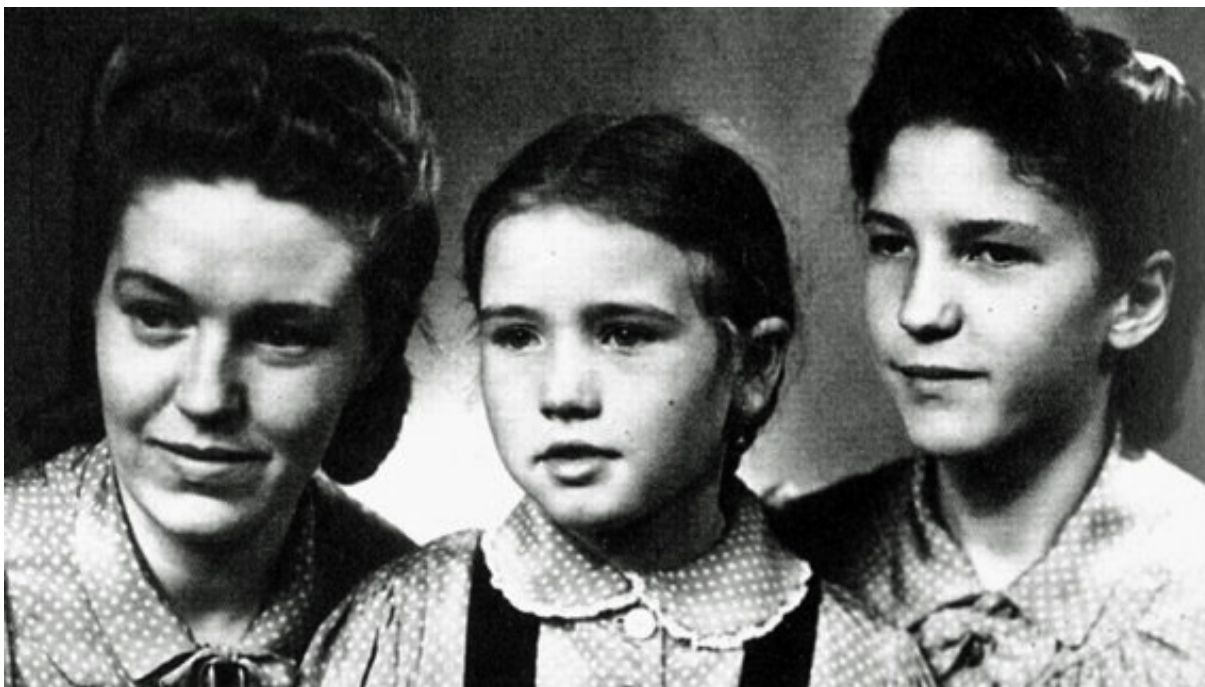
1940

1981

1955-63

F5 Pušteni: Else Schmidt

Else Schmidt iz Hamburga u Njemačkoj bila je posvojeno dijete Emila Matule i njegove supruge. Godine 1943., kada je imala osam godina, Else je deportirana u Auschwitz s drugim Romima i Sintima. Mlada žena Wanda pomogla je napuštenom djetetu preživjeti koncentracijski logor, dok je Elsin očuh bez prestanka pisao molbe nadležnima da se njegova kći oslobodi. Njegove molbe konačno su urodile plodom 1944. godine, kada je Elsa iz Auschwitza prebačena u Ravensbruck i predana očuhovoj skrbi.

1910

1951

1943

💡 Jeste li znali

... da su po priči o Else Schmidt njemački književnici Michail Krausnick i Lukas Ruegenberg napisali ilustriranu priču za djecu?

... da su lokalne vlasti imale određenu moć u sprječavanju deportacija Roma i Sinta?

✎ Zadatak

Pokušajte saznati nešto više o sudbini Else Schmidt te o drugim slučajevima prisilnog razdvajanja djece od roditelja i odvođenja u drugu zemlju. Što znate o današnjim pokušajima sprječavanja deportacija ljudi iz vaše zemlje?

📷 Fotografija

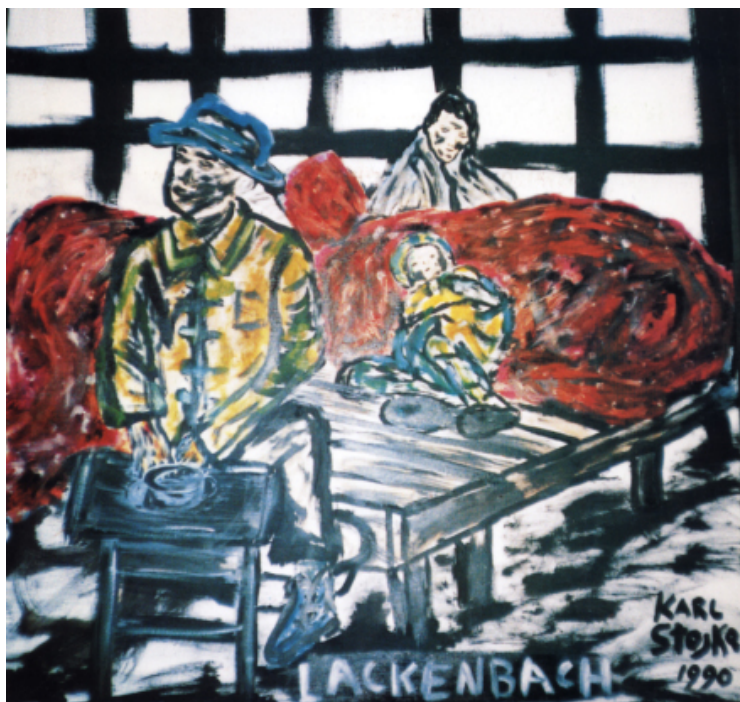
Else Schmidt s dvije starije polusestre 1943. godine. Središnje vijeće njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/f>

F6 Aktivist Za Prava Roma: Karl Stojka

Nakon Drugog svjetskog rata, Karl Stojka je postao uspješni poslovni čovjek u Austriji. U slobodno vrijeme počeo je slikati o tome što je doživio u logorima Auschwitz, Buchenwald i Flossenbürg. Bio je aktivni član pokreta za ravnopravnost Roma i borio se za jednaka prava svih europskih Roma. Zalagao se za službeno priznanje Roma kao etničke skupine, za isplaćivanje odšteta preživjelim Romima i Sintima te za javno iznošenje svih nepravdi koje su im se dogodile tijekom holokausta.

1950

1991

1990

💡 Jeste li znali

... da je dugogodišnji predani rad Karla Stojke prepoznat i on je primljen na audijenciju kod pape Ivana Pavla II. koji ga je nazvao „ambasadorom romskog naroda“?

✎ Zadatak

Umjetnost je samo jedan način sjećanja. Pronađite druge umjetnike čiji rad izražava njihova sjećanja na holokaust. Predstavite jedan takav primjer i objasnite svoj izbor. Postoji li neka organizacija Roma ili Sinta u tvojoj državi? Čime se bavi?

📷 Fotografija

Prizor iz logora Lackenbach u Gradišću (Burgenlandu). Sliku je naslikao Karl Stojka 1990. godine. Naslikana je tehnikom ulja na platnu, a sada je vlasništvo privatne osobe. Dokumentacijski centar austrijskih Roma, Beč, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/f>

F8 Komemoracija U Auschwitzu

Noću 2. kolovoza 1944. godine SS čuvari su ubili preostalih 2 897 romskih i sintskih zatočenika „ciganskog“ logora u Auschwitz-Birkenau. Komemoracija povodom ovog tragičnog događaja postala je jedna od najvažnijih javnih memorijalnih ceremonija u poslijeratnoj kulturi sjećanja europskih Roma i Sinta. Svake godine Sinti i Romi čitave Europe okupljaju se na mjestu bivšeg „ciganskog“ logora.

1974

2015

2011

💡 Jeste li znali

... da ni nekoliko desetljeća nakon završetka Drugog svjetskog rata još uvijek nije bilo spomenika koji bi komemorirali genocid nad Romima i Sintima? Tek 1982. godine, u Dachauu, podignuta je prva spomen-ploča za romske i sintske žrtve koncentracijskih logora.

✎ Zadatak

Postoji li dan sjećanja na žrtve holokausta u vašoj zemlji? Postoji li memorijalno područje romskih i sintskih žrtava genocida na području gdje vi živite? Ako postoji, opišite ga.

📷 Fotografija

koncentracijskog logora Auschwitz-Birkenau, 2. kolovoza 2011. godine. Dokumentacijski centar austrijskih Roma, Beč, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/f>

F9 Međunarodni Memorijal

Memorijal za Sinte i Rome Europe ubijene pod nacionalsocijalističkim režimom službeno je otvoren u Berlinu u listopadu 2012. godine. Na grebenu oko jezera ispisana je pjesma koju je napisao talijanski Rom Santino Spinelli: Pognuta lica / ugašene oči / hladne usne / tišina / slomljeno srce / bez daha / bez riječi / bez suza". Memorijal je smješten blizu njemačkog Bundestaga i blizu Memorijala ubijenim Židovima Europe.

1974

2015

2012

💡 Jeste li znali

... da se svježi cvijet postavlja na trokut u sredini spomenika svakog dana?

... da je sjećanje na genocid ključni element identiteta Roma i Sinta poslije 1945. godine?

✍️ Zadatak

U svom obraćanju povodom otvaranja Memorijala, Zoni Weisz, predstavnik Roma i Sinta, rekao je da Memorijal nije kraj, već početna točka većeg angažmana oko sudbine Sinta i Roma. Što je time htio reći?

📷 Fotografija

Fotograf: Marko Priske. Fondacija Memorijal za ubijene Židove Europe, Berlin, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/f>

G1 Crest

Tijekom Prvog svjetskog rata „ciganske“ obitelji iz Alsace- Lorrainea bile su internirane u starom samostanu u selu Crest u jugoistočnoj Francuskoj. 160 žena i djece je u samostanu zadržano četiri godine. Desetero njih tamo je i umrlo.

💡 Jeste li znali

... da su tijekom Prvog svjetskog rata mnogi civili širom Europe bili zadržani u logorima? Odluku o tome donijele su Vlade njihovih država jer su smatrale da ti ljudi predstavljaju sigurnosni rizik.

✎ Zadatak

Koji zakoni u vašoj zemlji štite ljude od nezakonitih uhićenja? Koje organizacije pružaju potporu ljudima koji su nezakonito uhićeni i kako to rade?

📷 Fotografija

Fotografija romske obitelji iz pokrajine Lorraine u inter- nacijskom logoru u Crestu u južnoj Francuskoj. Tamo su zadržani četiri godine. Zbirka Emmanuela Filhola, Bordeaux, Francuska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/g>

1910

1951

1914-18

G2 Frankfurt

Na periferiji Frankfurta 1929. godine osnovan je logor za lokalne Sinte i Rome. Gradsko vijeće pokušalo je natjerati romske i sintske obitelji da napuste svoje domove u gradu. Mnoge obitelji, koje su ovisile o pomoći lokalnih vlasti, nisu imale izbora pa su se preselile u logor gdje su vladali nehigijenski uvjeti života. Logor je zatvoren 1935. godine. Počevši od 1937. godine, Romi i Sinti iz Frankfurta i ostatka pokrajine Hessen poslani su u logor u Dieselstrasse. Tamo je Istraživački institut za rasnu higijenu i biologiju stanovništva Roberta Rittera počeo provoditi istraživanja na zatočenicima 1938. godine. Mnogi su nakon toga deportirani u logore smrti.

💡 Jeste li znali

... da su prijedlog o osnutku logora podržale gotovo sve političke stranke?

✎ Zadatak

Saznajte je li vlast u vašoj zemlji nedavno prisiljavala Rome i Sinte na iseljavanje. Sakupi novinske isječke o toj temi. Kako se o tom slučaju izvještavalo? Može li vlast u vašoj zemlji prisiliti ljude da napuste svoje domove i odsele se negdje drugdje?

📷 Fotografija

Dokument je nastao 1929. godine i u njemu gradsko vijeće Frankfurta raspravlja o „mjerama koje su poduzete protiv ciganske smetnje“ te o uspostavi „koncentracijskog logora u Friedberger Landstrasse“. Institut gradske povijesti, Frankfurt am Main, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/g>

1910

1951

1929

G3 Witzwil

Witzwil je bio posjed u zapadnoj Švicarskoj koji je 1894. godine pretvoren u zatvor. Zatvorenici su morali raditi na farmi i kopati kanale za navodnjavanje u obližnjim močvarama. Od 1913. godine, svi Romi i Sinti koji su ušli u Švicarsku, bili su internirani. Obitelji su bile razdvojene, a muškarci su poslani u Witzwil raditi teške fizičke poslove, dok su njihove obitelji deportirane.

1910

1951

1913-25

💡 Jeste li znali

... da je Švicarska 1888. godine postala jedna od prvih europskih država koja je zatvorila svoje granice za Rome i Sinte?

... da je Švicarska također bila jedna od prvih zemalja u Europi koja je sastavila nacionalni registar „Cigana“? To je bilo 1911. godine.

✎ Zadatak

Što se dogodi ljudima koji uđu u vašu zemlju ilegalno? Pokušajte pronaći na internetu informacije o organizacijama koje nude pomoć izbjeglicama?

📷 Fotografija

Zatvorenici Witzwilla u Švicarskoj, rade na poljima. Privatna zbirka Thomasa Hounkera, Zurich, Švicarska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/g>

H1 BERLIN-MARZAHN (D)

Dok su se gledatelji iz cijelog svijeta sakupljali u Berlinu 1936. godine, da bi prisustvovali Olimpijskim igrama, Sinti i Romi u glavnom gradu Njemačke bili su prisiljeni preseliti u „ciganski“ logor Marzahn. Bilo im je dopušteno napuštanje logora samo kada su išli na posao. Mnogi od njih su 1939. godine odvedeni u koncentracijski logor Sachsenhausen kao radnici-roboti. Preostali Sinti i Romi bili su deportirani u Auschwitz 1943. godine, gdje je većina ubijena.

1910

1951

1939

💡 Jeste li znali

... da čak i danas postoje gradovi u Ukrajini, Bugarskoj i Italiji u kojima se nalaze „cigansk logori“ i gdje se lokalni Romi moraju navečer vratiti prije no što se ulazi u logor zaključaju?

... da se sintski boksač Jakob Bamberger kvalificirao za nastup na Olimpijskim igrama 1936. godine, ali zbog rasističkih razloga nacisti su ga spriječili da se natječe?

✎ Zadatak

Kakvu sliku Berlina su nacisti željeli poslati u svijet? Zašto? Gdje su se slične stvari događale nedavno?

📷 Fotografija

Obitelji koje kuhaju u „ciganskom“ logoru Marzahn na periferiji Berlina. Fotografija je snimljena 1939. godine. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H2 KÖLN (D)

Prve „ciganske“ logore u Trećem Reichu nisu osnivali pripadnici nacističke stranke ili SS-a, već gradske vlasti njemačkih gradova. Gradsko vijeće grada Kolna prisililo je 1935. godine 500 Sinta i Roma da napuste svoje stanove, kuće i pokretne prikolice za stanovanje. Preselili su ih u novi „ciganski“ logor na periferiji grada, u Blickendorf. Slični logori su osnivali u Hamburgu, Düsseldorfu, Berlinu, Frankfurtu, Essenu i Hannoveru.

1910

1951

1937

💡 Jeste li znali

... da su za vrijeme Olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine Sinti i Romi, koji su živjeli u gradu, bili prisilno premješteni u logor Marzahn, na periferiju grada? Tamo su morali živjeti u pokretnim prikolicama za stanovanje. Bilo im je dopušteno napuštanje logora samo ako su izvan njega imali stalno zaposle

✎ Zadatak

Saznajte više o prisilnom premještanju ili deportacijama ljudi u Europi. Tko i zašto odlučuje o tome gdje neki ljudi smiju ili ne smiju živjeti? Koje organizacije prosvjeduju protiv toga?

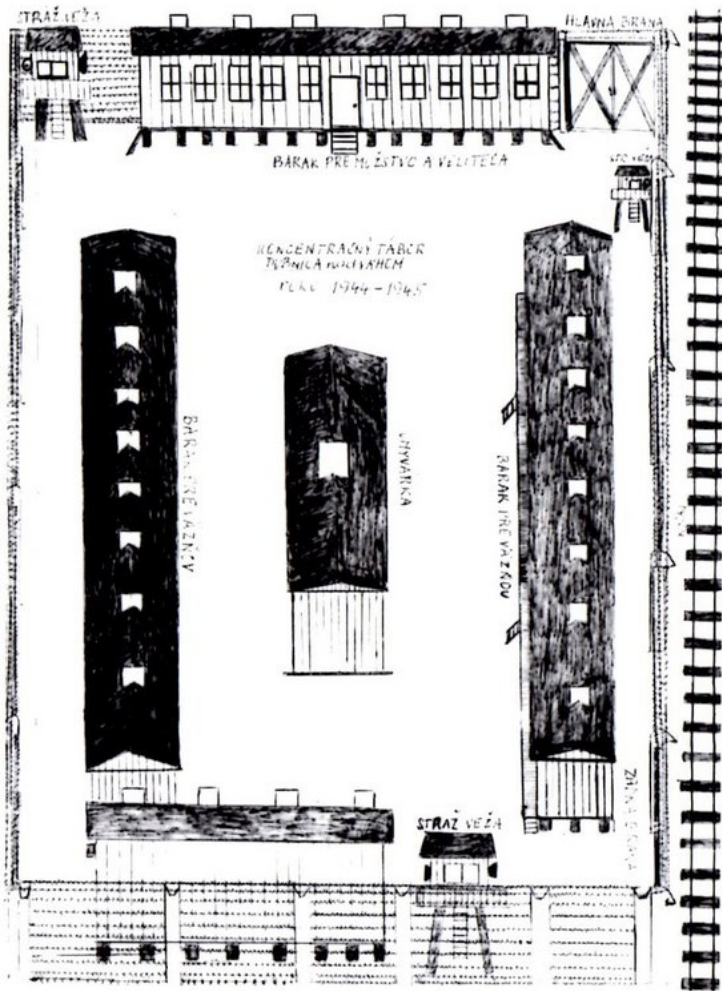
📷 Fotografija

Njemačka obitelj Sinta u logoru Blickendorf kod Kolna, 12. prosinca 1937. godine. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H3 DUBNICA NAD VÁHOM (SK)

Dubnica nad Vahom bila je jedan od najvećih građevinskih projekata u Slovačkoj: gradila se divovska brana na rijeci Vah. Od 1942. do 1944. godine Romi su iskorištavali kao robovsku radnu snagu. Kada su svi radnici otpušteni, Romi su se morali preseliti u zatočenički logor, zajedno sa svojim obiteljima. Mnogi od 700 zatočenika logora ubijeni su u zadnjim danima rata.

💡 Jeste li znali

... da su slični radni logori postojali u slovačkim gradovima Hanušovce nad Topľou, Ilava, Revucej i Usti nad Oravou?

✎ Zadatak

Koji političari ili političke stranke danas pozivaju da ljude koji primaju socijalnu pomoć treba natjerati da rade? Koji je vaš stav o toj ideji?

📷 Fotografija

Crtež logora koji je nacrtao jedan od zatočenika. Privatna zbirka Karola Janasa, Považska Bystrica, Slovačka.

1910

1951

1942-45

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H4 DÜSSELDORF (D)

Bundesarchiv, Bild 146-1088-044-07
Foto: o. Ang. | 1937/1938 ca.

Gradske vlasti Düsseldorfa 1937. godine prisilile su lokalne Sinte i Rome da presele u gradski „ciganski“ logor na Hoherwegu. Tamo su živjeli u primitivnim zgradama izgrađenim od cigle s rešetkama na prozorima i čeličnim vratima koja su se zaključavala izvana. Logor je bio ograđen bodljikavom žicom, a zatočenici su ga smjeli napustiti samo kad bi odlazili na prisilni rad. Devetero ljudi umrlo je u logoru. Preostali zatočenici su 1943. godine deportirani u Auschwitz-Birkenau.

1910

1951

1937-43

💡 Jeste li znali

... da je zapovjednik logora bio policajac zloglasan zbog svoje okrutnosti? On je stalno huškao svog psa na zatočenike.

... da su Sinti i Romi, koji su se nakon rata vratili u Düsseldorf, bili smješteni na prostoru istog logora?

✎ Zadatak

Govori li vam nešto odluka o ponovnom smještanju preživjelih Roma i Sinta nakon rata u iste logorske zgrade? Možete li shvatiti stav ljudi tog vremena prema ovoj skupini ljudi?

📷 Fotografija

„Ciganski“ logor Hoherweg u Dusseldorfu. Dokumentacijski centar njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H5 GELSENKIRCHEN (D)

Nakon stalnih maltretiranja i prijetnji, sintske i romske obitelji iz Gelsenkirchena, 1937. godine su natjerali na preseljenje u gradski prostor predviđen za ljude koji su živjeli nomadskim načinom života. Taj prostor su nadzirali odredi SA, a stanovnici su morali plaćati korištenje zemlje. U izvještaju lokalne policije iz travnja 1939. godine piše da je u logoru „45 obitelji, odnosno, 237 osoba u pokretnim prikolicama za stanovanje“. Obitelji su kasnije primorali da presele na prostor koji je bio predviđen za ljude koji su živjeli nomadskim načinom života u ulici Beginenstrasse, koja je prikazana na fotografiji. Neki od njih su pobjegli u Köln, ali velika većina njih je 1940. godine deportirana u Poljsku. Preostali, internirani u logoru u Gelsenkirchenu, bili su deportirani u Auschwitz 1943. godine.

1910

1951

1937

💡 Jeste li znali

... da su velike tvrtke, koje su se bavile rudarstvom i proizvodnjom oružja, naročito inzistirale da se „Cigani“ protjeraju iz njemačkog grada Gelsenkirchena.

... da su mnogi Sinti u Gelsenkirchenu u stvari bili zaposleni u čeličanama? Međutim, nacisti su ih sumnjivali kao potencijalne krivce za sabotazu te su ih deportirali u koncentracijske logore.

✍ Zadatak

Pod kojim okolnostima ljudi mogu biti zatvoreni samo zbog sumnje da su počinili zločin? Tko može izdati takvu naredbu?

📷 Fotografija

„Ciganski“ logor u bivšoj ulici Beginenstrasse u Uckendorfu, predgrađu Gelsenkirchena, Dokumentacijski centar njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H6 HAMBURG (D)

U Hamburgu je bilo nastanjeno oko 1300 Sinta i Roma. Oni su živjeli na tradicionalnoj lokaciji predviđenoj za pokretne prikolice za stanovanje, u predgrađu Harburg; drugi su živjeli raštrkani po gradu. Njih 500 je 1940. godine deportirano u logore i geta u Poljskoj. U ožujku 1943. godine nacionalsocijalističke vlasti deportirale su 328 Roma i Sinta iz Hamburga u Auschwitz. Posljednja grupa tamo je poslana u travnju 1944. godine.

1910

1951

1938

💡 Jeste li znali

... da su prvi Sinti i Romi prisilno preseljeni, a u nekim slučajevima i zatvoreni, godinama prije prvih preseljenih i deportiranih Židova

... da su slični logori osnovani u Hannoveru, Braunschweigu, Oldenburgu i Osnabrucku?

✎ Zadatak

Saznajte više o prisilnim preseljenjima ili deportacijama ljudi u Europi. Tko i zašto odlučuje o tome gdje neki ljudi smiju ili ne smiju živjeti? Koje organizacije prosvjeduju protiv toga?

📷 Fotografija

Zatočenici „ciganskog“ logora Hamburg-Harburg snimljeni 1938. godine u trenutku kada ih je ispitala policija ili zaposlenici „rasnog istraživača“ Roberta Rittera. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H7 HODONÍN U KUNŠTÁTU (CZ)

Između 1942. i 1945. godine, „ciganski“ logor u Hodoninu kod Kunštata u Moravskoj, današnja Češka, koristio se kao zatočenički logor moravskih Roma. Uvjeti u logoru, uključujući hranu i smještaj, bili su nehumani. Posljedica toga bila je smrt 207 od 1375 ljudi koji su bili zatočeni u Hodoninu. Umirali su od različitih bolesti, posebno tifusa.

1910

1951

1942

💡 Jeste li znali

... da je 1939. godine postotak Roma i Sinta, u ukupnoj populaciji Protektorata Bohemije i Moravske, bio 0.2 posto? Od toga broja, 90 posto Roma nestalo je u holokaustu su češki policajci igrali važnu ulogu u progonu i deportacijama čeških Roma?

✎ Zadatak

Saznajte što se poslije 1945. godine dogodilo sa Štefanom Blahynkom, češkim zapovjednikom logora. Je li ikada morao odgovarati za svoje postupke? Tko se borio za dostojan memorijal žrtvama ovoga logora?

📷 Fotografija

Fotografija romskih žena i djece u zatočeničkom logoru Hodonin u Kunštatu. Snimio ju je O. Kucery 1942. godine. Muzej romske kulture, Brno, Češka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H8 KOMÁROM (H)

Logor Komarom služio je 1944. godine kao centralna sabirna točka za mađarske Rome, koji su čekali deportacije prema koncentracijskim logorima u Njemačkoj, gdje su trebali poslužiti kao radnici-roboti. Romi su najprije odvedeni u regionalne „ciganske“ logore, a zatim su mnogi natjerani na hodanje nekoliko stotina kilometara do utvrde Csillageröd u Komoromu. Tamo su izabrani muškarci i žene, koji su bili dovoljno snažni za rad, za sljedeću etapu marša, u Njemačku. Mnogi od onih koji su ostali u logoru Komarom, umrli su od gladi. Veći dio ljudi umro je i na „marševima smrti“ do Njemačkog Reicha. Samo je oko 4000 od ukupno 10 000 zatočenika, koliko ih je bilo u utvrdi, preživjelo.

1974

2015

2006

💡 Jeste li znali

... da se jako malo zna o logoru Komarom, u Mađarskoj, i žrtvama logora – čak i danas?

... da su u zadnjim mjesecima Drugog svjetskog rata, kada su se ratne operacije sve više približavale mjestima logora, mnogi zatočeniци bili prisiljeni krenuti na „marševe smrti“ prema drugim logorima?

✎ Zadatak

Koja je bila svrha „marševa smrti“? Saznajte je li bilo nekih „marševa smrti“ na području gdje vi živite, i ako ih je bilo, gdje.

📷 Fotografija

Fotografija je snimljena 2006. godine na vježbalištu utvrde Csillageröd u Komoromu, Mađarska. U pozadini se mogu vidjeti ulazi u tamnice gdje su deportirani Romi bili zatočeni. Privatna zbirka Szabolcsa Szita, Budimpešta, Mađarska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H9 LACKENBACH (A)

„Ciganski“ logor Lackenbach osnovala su općinska vijeća u Donjoj Austriji te gradske vlasti grada Beča. Ponekad je u logoru bilo i do 2 000 ljudi koji su živjeli u užasnim uvjetima; 273 osobe su tamo umrle. Zatočenike su često lokalne tvrtke koristile kao prisilnu radnu snagu. Od 4 000 zatočenika, 2 000 njih deportirano je u Lodz 1941. godine. Većina ostalih odvedena je u Auschwitz-Birkenau 1943. godine.

1910

1951

1940

💡 Jeste li znali

... da je ovaj logor bio najveći zatočenički logor za Rome i Sinte u čitavom Trećem Reichu?

✎ Zadatak

Gdje je bio najbliži logor za Rome i Sinte na području gdje vi živite? Što se na tom mjestu nalazi danas kao podsjetnik na te događaje?

📷 Fotografija

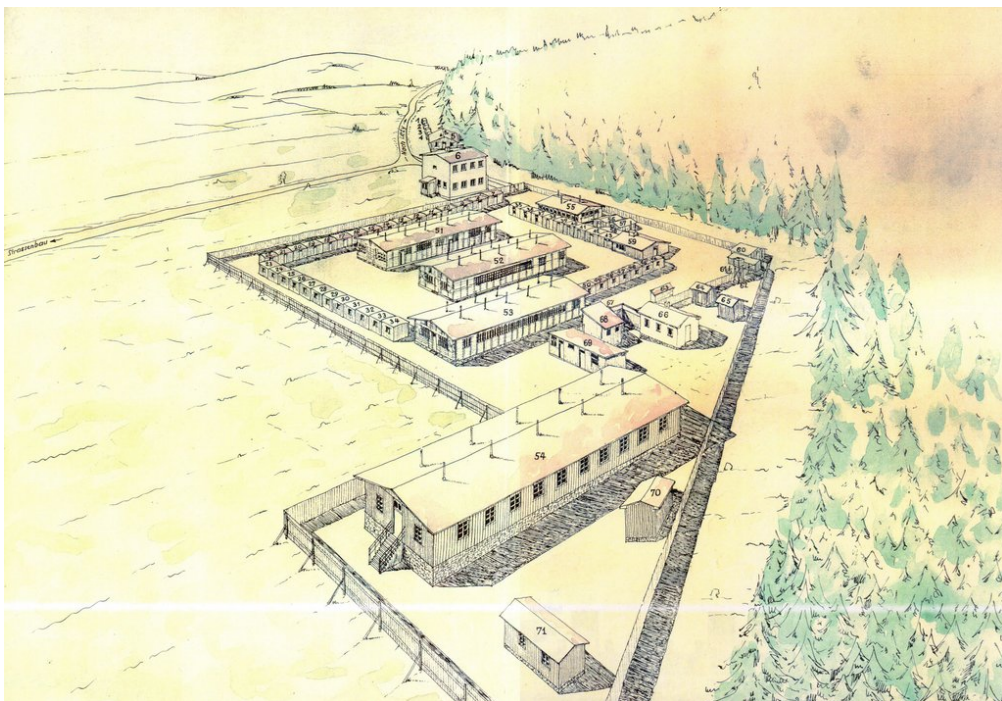
Fotografija bečkog policajca koji čuva romske obitelji koje su deportirane u logor Lackenbach. Snimljena je 23. studenog 1940. godine, na dan kad je logor osnovan. Privatna zbirka Leopolda Bannya, Lackenbach, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H10 LETY U PÍSKU (CZ)

„Ciganski“ logor Lety u Pisku u Bohemiji, danas Češka, sagrađen je 1940. godine kao zatvor i radni logor za „antisocijalne elemente“. Predviđeno je primanje 600 zatočenika, ali nakon što je postao „ciganski“ logor u kolovozu 1942. godine, u njemu je bilo internirano 1392 zatočenika. Bilo je tu muškaraca, žena i djece; njih 326 tamo je i umrlo. Većinu zatočenika deportirali su 1943. i 1944. godine u Auschwitz.

1910

1951

1943

💡 Jeste li znali

... da je područje nekadašnjeg „ciganskog“ logora Lety u Pisku sada svinjska farma? Od 1994. godine romski aktivisti vode kampanju za njenim zatvaranjem. Za sada bez uspjeha

... da je 2012. godine Petr Nečas postao prvi češki premijer koji je položio vijenac stradalim Sintima i Romima u logoru Lety u Pisku?

✎ Zadatak

Znate li kakvo je trenutno stanje bivšeg logora te kako se danas koristi taj prostor?

📷 Fotografija

Crtež iz 1943. godine koji prikazuje izgled radnog logora i kasnijeg „ciganskog“ logora u Lety u Pisku. Arhiv državne uprave, Prag, Češka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H11 LODZ (PL)

Prve masovne deportacije Roma i Sinta iz Austrije u Poljsku počele su u studenom 1941. godine. Odvođeni su u židovski geto u Litzmannstadt/Lodz. Od ukupnog broja 5007 ljudi, uglavnom iz austrijske pokrajine Gradišće (Burgenland), 60 posto su bila djeca ispod 12 godina. 12 630 deportiranih ljudi umrlo je od tifusne groznice tijekom prvih nekoliko tjedana te su pokopani u masovne grobnice. Poslije Božića 1941. godine, preživjeli su poslani na sjever u logor smrti Chelmno/Kulmhof.

1910

1951

1941-42

💡 Jeste li znali

... da su Lodz njemački okupatori preimenovali u Litzmannstadt 1939. godine?

... da nije bilo moguće identifi cirati žrtve „ciganskog“ logora Litzmannstadt?
...da je većina deportirane djece u logor poslana bez svojih roditelja?

✎ Zadatak

Znate li za slučajeve u današnjem vremenu kada su maloljetnici prisiljeni biti bez roditeljske pratnje u izbjegličkim logorima? Tko se o njima brine?

📷 Fotografija

Zgrada u „ciganskom“ logoru unutar geta Litzmannstadt u Lodzu u Poljskoj. Memorijalni muzej holokausta, Washington, DC, SAD.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H12 MAXGLAN (A)

Oko 230 Sinta i Roma zadržano je u malom zatočeničkom logoru u Maxglan/ Leopoldskron-Moosu, u predgrađu Salzburga. Poslije 1939. godine, kada je život putujućih Roma postao ilegalan, obitelji su mogle napustiti logor samo kada su išle na posao. Kasnije im je bilo dozvoljeno izaći iz logora samo pod nadzorom, kada su radili kao radnici-roboti. U travnju 1943. godine, 160 Sinta deportirano je iz Maxglana u Auschwitz, uključujući 17-ero djece rođene u logoru.

1910

1951

1940

💡 Jeste li znali

... da je slavna njemačka filmska redateljica Leni Riefenstahl uzimala zatočeničke logora Maxglan u Austriji kao statiste za svoj film *Tief und Dunkel*, melodramu čija se radnja događa u Španjolskoj, a za koji je trebala glumce tamnije kose i puti?

✎ Zadatak

Pažljivo proučite fotografiju. Koje pitanje vam se nameće? Kakve osjećaje izaziva fotografija? Saznajte više o svakodnevnom životu ljudi koji danas žive u sličnoj situaciji.

📷 Fotografija

Fotografija sintskih žena i djece, snimljena u logoru Maxglan blizu Salzburga 1939. ili 1940. godine. Dokumentacijski centar njemačkih Sinta i Roma, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H13 MECHELEN / MALINES (B)

Logor za Rome i Sinte osnovan je u selu Elewijt, na periferiji belgijskog grada Mechelen/Malines. Nakon njemačke invazije na Belgiju 1940. godine, stare vojne barake u Mechelenu/Malinesu korištene su kao zatvor i zatočenički logor za političke zatvorenike, ali također i za Židove, Rome i Sinte. Godine 1944. francuski i belgijski Sinti i Romi deportirani su s lokaliteta Dossin Barracks u Auschwitz-Birkenau. Od ukupnog broja, samo je 31 zatočenik preživio. Ipak, obitelji iz logora Elewijt, nisu deportirane u Auschwitz.

1910

1951

1944

💡 Jeste li znali

... da većina Roma i Sinta iz Francuske i Belgije nije deportirana u koncentracijske logore?

... da je 2012. godine otvoren memorijal na lokalitetu Dossin Barracks te da izložba uključuje priče o 352 deportirane osobe?

✎ Zadatak

Što vam fotografija govori o uvjetima pod kojima je žalovanje poslije smrti bližnjih moglo biti održano? Usporedite uvjete života ovog logora s onime što znaš o drugim logorima.

📷 Fotografija

Obitelj belgijskih Roma na karminama u logoru Elewijt na periferiji Mechelena/Malinesa 1944. godine. Spomen-područje Dossin Barracks u Mechelenu/Malinesu, Belgija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H14 MONTREUIL-BELLAY (F)

Montreuil-Bellay u departmanu Loire bio je najveći zatočenički logor za Rome i Sinte u Francuskoj. Mogao je primiti oko 3000 zatočenika. Bio je u funkciji od 1941. do siječnja 1945. godine. Nije bio niti koncentracijski logor, niti tranzitni logor niti radni logor. Nitko od zatočenika nije poslan u logore smrti, ali više od stotinu njih umrlo je baš tu. U Francuskoj je bilo više od 40 takvih logora.

1910

1951

1941-46

💡 Jeste li znali

... da logor nisu čuvali samo francuski policajci, nego su stražu često čuvali i dragovoljci iz susjednih sela?

... da mnogi Romi i Sinti, koji su bili zatočeni u logoru, nisu oslobođeni 1945. godine? Morali su čekati do 1946. godine, 10 mjeseci nakon završetka rata.

✎ Zadatak

Zašto sintske i romske obitelji nisu puštene odmah po završetku Drugog svjetskog rata?

📷 Fotografija

Fotografija skupine djece koja su bila internirana u logoru Montreuil-Bellay. Vjerovatno je snimljena s jedne osmatračnice. Privatna zbirka Jacquesa Sigota, Chateauneuf-les-Martigues, Francuska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H15 TRANSNISTRIA (UA)

Osmogodišnja Anuta Branzan i njena obitelj bili su 1942. godine prisilno preseljeni, zajedno s još drugih 30 000 rumunjskih Roma i Sinta, iz Bukurešta u Transnistriju, na granici s Ukrajinom. Logori su se uglavnom sastojali od primitivnih baraka, a mnogi zatočnici su bili prisiljeni spavati na poljima ili u stajama. Anuta je tamo proživjela dvije godine gladi i teškog prisilnog rada u nehumanim uvjetima. Veći dio zatočenika nije preživio.

💡 Jeste li znali

... da Rumunjska ima najveću populaciju Roma u Europskoj uniji; procjenjuje se između 1.8 do 2.5 milijuna ljudi?

... da polovica stanovništva koju drugi nazivaju Romima, sebe ne doživljava kao Rome, ali zato polovicu onih koji jesu Romi, često ne priznaju Romima?

✎ Zadatak

Izaberite trenutak u životu Anute Branzan (prije preseljenja, u logoru, poslije oslobađanja) i napišite pismo koje je ona mogla poslati svome prijatelju!

📷 Fotografija

Anuta Branzan (druga s desna) i njezine sestre 1942. godine. Fotografirala ih je njihova teta nekoliko dana prije njihove deportacije, da ima uspomenu na svoje nećakinje. Privatna zbirka Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, SAD.

1910

1951

1942

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

H16 WEYER (A)

Sintske obitelji iz Koruške, Tirola, Salzburga, Bavarske i posebno Gornje Austrije odvodili su u logor Weyer od siječnja 1941. godine. Zatočenici su korišteni kao robovska radna snaga. Kopali su odvodne kanale u obližnjim močvarama. Dana 1. studenog iste godine, svi zatočenici su deportirani u logor Lackenbach u Gradišću (Burgenlandu) u Austriji. Nekoliko dana kasnije, svi su oni najvjerojatnije „premješteni“ u Lodz u Poljskoj, gdje su bili ubijeni.

1910

1951

1941

💡 Jeste li znali

... da je logor od 1940. do 1941. djelovao kao „radni logor za reformiranje“, navodno, antisocijalnih muškaraca? Logor je zatvoren 1941. godine zbog brutalnog tretmana nacističkih čuvara i ubojstava zatočenika.

✎ Zadatak

Usporedite fotografiju s tekstem i kažite što primjećujete. Razgovarajte o atmosferi u kojoj je fotografija mogla biti snimljena. Što mislite, kakav je bio odnos između fotografa i snimljenih na fotografiji?

📷 Fotografija

Mladi Sinti u logoru Weyer. Fotografirao ih je u ljeto 1941. godine logorski liječnik Alois Staufner. Privatna zbirka Andreasa Maislingera, Innsbruck, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/h>

I1 AUSCHWITZ-BIRKENAU (PL)

Heinrich Himmler naredio je 16. prosinca 1942. godine da se svi „Cigani“, koji još žive u Njemačkom Reichu, moraju deportirati u Auschwitz. Ovaj Dekret iz Auschwitza označio je zadnju fazu plana istrebljenja „Cigana“. Za njemačke, austrijske i češke Rome i Sinte, masovne deportacije prema Auschwitz-Birkenau počele su u travnju 1943. godine. Više od 20 000 Roma i Sinta bilo je nagurano u 32 drvene barake u „ciganskom obiteljskom logoru“ u Auschwitzu. Do srpnja 1944. godine oko 70 posto njih bilo je mrtvo. Oni koji su još uvijek mogli raditi, prebačeni su u druge koncentracijske logore. Preostalih 2 879 zatočenika ubijeno je u plinskim komorama tokom noći 2. kolovoza 1944. godine.

💡 Jeste li znali

... da su zatočenici „ciganskog“ logora organizirali pobunu? U svibnju 1944. godine neke od njih su odabrali za smrt u plinskim komorama. Međutim, Romi i Sinti su uspjeli otjerati SS čuvare iz „ciganskog“ logora palicama i kamenjem.

✍ Zadatak

Postoji popis umrlih u Auschwitzu na kojemu se nalaze imena Roma i Sinta koji su tamo ubijeni. Pogledajte internetsku stranicu Državnog muzeja u Auschwitzu da saznate nešto više o tom popisu.

📷 Fotografija

Baraka iznutra; odjeća je raširena preko noći na peći koja se nalazi na sredini slike. Ovo je jedina poznata fotografija „ciganskog“ logora u Auschwitz-Birkenau. Njemački savezni arhiv, Koblenz, Njemačka.

1910

1951

1943-44

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I2 BERGEN-BELSEN (D)

Do ljeta 1944. godine, napredovanje Saveznika natjeralo je naciste na početak zatvaranja koncentracijskih logora. Te jeseni, deseci tisuća potpuno iscrpljenih zatočenika stigli su u Bergen-Belsen, nakon što su prethodne dane proveli u željezničkim vagonima ili u „marševima smrti“. Zimi 1944./1945. godine logor je postao prenatrpano mjesto bez nade zatočenika u spas. Tu je bilo više od 60 000 ljudi, uključujući stotine Sinta i Roma koji su tamo prebačeni iz Buchenwalda. Kada su logor oslobodile britanske trupe u travnju 1945. godine, pronašli su hrpe nespaljenih ljudskih tijela i većinu preživjelih na rubu izgladnelosti.

💡 Jeste li znali

... da je u prvih nekoliko mjeseci nakon oslobođenja logora 14 000 preživjelih zatočenika umrlo zbog izgladnelosti i iscrpljenosti? Pokušalo im se pomoći u britanskim poljskim bolnicama, ali bili su previše slabi da bi se oporavili.

... da je oko 80 000 ljudi umrlo u logoru BergenBelsen?

✎ Zadatak

Saznajte koji su najčešći uzroci smrti zatočenika u zatvorima i zatvoreničkim logorima u oba svjetska rata.

📷 Fotografija

Zatvorenici koncentracijskog logora Bergen-Belsen nakon oslobođenja. Međunarodna služba za traženje nestalih osoba, Bad Arolsen, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

1910

1951

1945

I3 BELZEC (PL)

Do ljeta 1944. godine, napredovanje Saveznika natjeralo je naciste na početak zatvaranja koncentracijskih logora. Te jeseni, deseci tisuća potpuno iscrpljenih zatočenika stigli su u Bergen-Belsen, nakon što su prethodne dane proveli u željezničkim vagonima ili u „marševima smrti“. Zimi 1944./1945. godine logor je postao prenatrpano mjesto bez nade zatočenika u spas. Tu je bilo više od 60 000 ljudi, uključujući stotine Sinta i Roma koji su tamo prebačeni iz Buchenwalda. Kada su logor oslobodile britanske trupe u travnju 1945. godine, pronašli su hrpe nespaljenih ljudskih tijela i većinu preživjelih na rubu izgladnjelosti.

1910

1951

1940

💡 Jeste li znali

... da je u prvih nekoliko mjeseci nakon oslobođenja logora 14 000 preživjelih zatočenika umrlo zbog izgladnjelosti i iscrpljenosti? Pokušalo im se pomoći u britanskim poljskim bolnicama, ali bili se previše slabi da bi se oporavili.

... da je oko 80 000 ljudi umrlo u logoru BergenBelsen?

✎ Zadatak

Saznajte koji su najčešći uzroci smrti zatočenika u zatvorima i zatvoreničkim logorima u oba svjetska rata.

📷 Fotografija

Zatvorenici koncentracijskog logora Bergen-Belsen nakon oslobođenja. Međunarodna služba za traženje nestalih osoba, Bad Arolsen, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I4 BUCHENWALD (D)

Do 1938. godine stotine njemačkih Sinta i Roma već je bilo deportirano u koncentracijski logor Buchenwald kod grada Weimara. 1939. godine stiglo je 600 austrijskih Sinta i Roma iz Dachaua, uključujući puno tinejdžera. 1940. godine prebačeno je 500 preživjelih Roma i Sinta u koncentracijski logor Mauthausen. Kada je logor smrti Auschwitz napušten u ljeto 1944. godine, još 1800 Roma i Sinta stiglo je u Buchenwald, ali 200 njih je u rujnu vraćeno u Auschwitz gdje su ubijeni. Oko 1000 romskih i sintskih žena, evakuiranih iz Auschwitza, poslano je u manje logorske jedinice logora Buchenwald: Altenburg, Schlieben i Leipzig-Taucha. Vrlo mali broj žena preživio je u nehumanim uvjetima tamošnjih tvornica oružja.

1910

1951

1945

💡 Jeste li znali

... da je koncentracijski logor Buchenwald imao 129 manjih logorskih jedinica?

... da su pred kraj rata preživjele zatočeničke čuvari logora prisiljavali na „marševe smrti“ do drugih koncentracijskih logora? Zatočenički, koji su bili preslabi za dugotrajni hod, ubijani su na licu mjesta. Tisuće ljudi ubijeno je samo nekoliko dana prije završetka rata.

✍ Zadatak

Saznajte o drugim mjestima na kojima su se dogodili slični „marševi smrti“ u posljednjim mjesecima Drugog svjetskog rata! Saznajte postoje li neke masovne grobnice u vašoj blizini. Ako postoje, znate li tko je tamo zakopan?

📷 Fotografija

Logor Buchenwald poslije oslobođenja. Fondacija spomen-područja Buchenwald i Mittelbau-Dora, Weimar, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I5 CHELMNO/KULMHOF (PL)

Kada je u prosincu 1941. godine izbila epidemija tifusne groznice u „ciganskom“ logoru unutar geta Litzmannstadt, u poljskom gradu koji danas nosi ime Lodz, 4600 Roma ubijeno je plinom u kamionima „dušegupkama“. Oni su ih prevozili u logor Chelmno/Kulmhof. Samo desetak tjedana nakon što su stigli u Lodz, svih 5007 austrijskih Roma i Sinta bilo je mrtvo; 4 400 njih pokopano je u neoznačenim masovnim grobnicama u šumama oko Chelmna, zajedno s 150 000 Židova i tisućama sovjetskih ratnih zarobljenika.

1910

1951

1941-42

💡 Jeste li znali

... kada su se zabrinuti prijatelji i rodbina u ožujku 1942. godine raspitali o deportiranim ljudima i tražili dozvolu da ih posjete u Poljskoj, policija im je odgovorila da „preseljeni“ ljudi u Lodzu nemaju pravo primati posjete?

... da su se kamioni „dušegupke“, u kojima se ubijalo plinom, prvi puta koristili za ubijanje pacijenata u bolnicama za mentalno oboljele?

✎ Zadatak

Saznajte kakvi su bili uvjeti života za ljude koji su živjeli u getima. Kakve su bile posljedice takvih životnih uvjeta?

📷 Fotografija

Magirus-Deutz, kamion „dušegupka“, u kojemu se ubijalo plinom. Ovaj model je korišten 1941. i 1942. godine za ubijanje austrijskih Roma na putovanju iz „ciganskog“ logora Litzmannstadt prema logoru smrti Chelmno/Kulmhof. Arhiv Yad Vashema, dokument broj 1264/2, Jeruzalem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I6 DACHAU (D)

Prve grupe Roma i Sinta deportirane su prema koncentracijskim logorima 1938. godine. Masovne deportacije u logore Dachau, Buchenwald i Ravensbruck počele su 1939. godine. Tisuće austrijskih Roma i Sinta doživjelo je sudbinu roblja. Kada su radno sposobni muškarci i žene, koji su privređivali za svoje obitelji deportirani, njihove obitelji su postale ovisne o socijalnoj pomoći. Reakcija lokalnih vlasti na taj problem bila je nova deportacija ljudi. SS jedinice u koncentracijskim logorima podijelile su zatočenike prema kategorijama, a znakovi tih kategorija ušiveni su im na odjeću. To je simboliziralo njihovu pripadnost. Romi i Sinti su obično morali nositi crni trokut koji je označavao „antisocijalne“ zatočenike. Neki logori su imali posebnu oznaku „ciganske“ kategorije koja je bila označena smeđim trokutom.

💡 Jeste li znali

... da je u gotovo svakom koncentracijskom logoru Trećeg Reicha bilo Roma i Sinta?

✎ Zadatak

Identifikacijski broj jednog zatočenika na fotografiji je 17093. Pokušajte saznati nešto više o tom čovjeku!

📷 Fotografija

Austrijski Romi u koncentracijskom logoru Dachau. Fotografiju je za SS snimio Friedrich Franz Bauer. Arhiv Spomen područja Dachau, Njemačka.

1910

1951

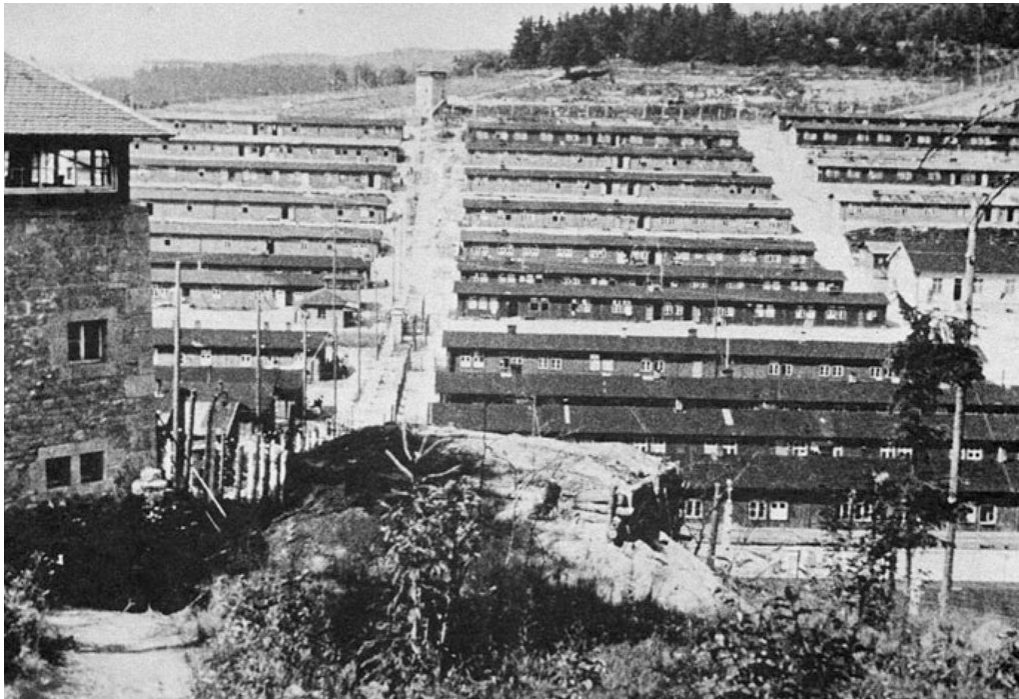
1938

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I7 FLOSSENBÜRG (D)

Nacionalsocijalisti su planirali da Flossenburg bude koncentracijski logor u kojem će se kroz prisilni rad ostvarivati plan „uništenja kroz rad“. Takva sudbina je prvenstveno bila namijenjena političkim protivnicima i „antisocijalnim elementima“. Više od 1200 Sinta i Roma je bilo je deportirano u Flossenburg kao navodni „antisocijalni elementi“. Tamo su prisiljeni raditi iznimno teške fizičke poslove kao što je bio rad u lokalnom kamenolomu ili rad u obližnjim tvornicama oružja.

1910

1951

1946

💡 Jeste li znali

... da su pred sam završetak rata tisuće zatočenika koncentracijskog logora Flossenburg bili primorani krenuti na „marševe smrti“ prema južnoj Njemačkoj.

... da su čuvari ubili mnoštvo izgladnjelih zatočenika zadnjih dana rata 1945. godine? Jedan od preživjelih bio je 14-godišnji dječak Karl Stojka.

✎ Zadatak

Saznajte koja bi se pravila trebala primjenjivati prema zatočenicima. Smiju li se oni tjerati na prisilan rad?

📷 Fotografija

Fotografija je snimljena u koncentracijskom logoru Flossenburg u travnju 1946. godine, nakon što su američki vojnici oslobodili logor. Fondacija bavarskih memorijala, Spomen-područje koncentracijskog logora Flossenburg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

18 JASENOVAC (HR)

Jasenovac, koji se nalazi oko stotinu kilometara jugoistočno od Zagreba, bio je najveći koncentracijski logor u Hrvatskoj. Osnovao ga je 1941. godine hrvatski fašistički Ustaški pokret. Do danas je poimenično identifi cirano 83 145 žrtava. Najbrojnije žrtve bili su Srbi, oko 50 000 žrtava, a nakon toga slijede Romi s više od 16 000 žrtava.

1910

1951

1941-45

💡 Jeste li znali

... da su Romi deportirani prema logorima u stočnim vagonima? ... da je u transportnoj dokumentaciji naveden samo broj zatočenika, ali ne i njihova imena?

... da je samo nekoliko Roma, bez obzira na njihovu dob ili spol, preživjelo logor? ... da ne postoji suglasnost oko ukupnog broja žrtava logora?

✎ Zadatak

Zašto je važno otkriti imena žrtava, čak i danas, nakon 70-ak godina?

📷 Fotografija

Romske žene i djeca u ženskom logoru Stara Gradiška, koji je također bio dio koncentracijskog logora Jasenovac. Spomen područje Jasenovac, Jasenovac, Hrvatska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I9 MAUTHAUSEN (A)

Koncentracijski logor Mauthausen u Gornjoj Austriji bio je jedan od najvećih u Trećem Reichu s više od 200 000 zatočenika, najviše sovjetskih ratnih zarobljenika, Židova i političkih zatvorenika. Oko 100 000 ljudi tamo je umrlo između 1938. i 1945. godine. Među 500 romskih žrtava bio je i otac Karla Stojke, koji je bio jedan od prvih Roma koji su deportirani u logor 1939. godine. Karl Stojka je 1994. godine postavio spomen-ploču na prostoru bivšeg koncentracijskog logora.

1960

2001

1994

💡 Jeste li znali

... da je mnogo zatočenika umrlo u obližnjim kamenolomima kojima je upravljao SS?

... da su zatočenici koji su bili preslabi nositi teške gromade kamena ubijani na mjestu?

✎ Zadatak

Saznajte obilježava li se genocid nad Romima i Sintima na vašem području ili u vašoj zemlji. Ako je odgovor potvrđan, na koji način?

📷 Fotografija

Otkrivanje prve spomenploče romskim i sintskim žrtvama genocida na prostoru bivšeg koncentracijskog logora Mauthausen. Spomenploču otkrivaju (s lijeva) Rudolf Sarkozy, Karl Stojka i Mongo Stojka, 27. travnja 1994. godine. Dokumentacijski centar austrijskih Roma, Beč, Austrija.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I10 RAVENSBRÜCK (D)

Većina od 152 000 zatočenika koncentracijskog logora Ravensbruck u sjevernoj Njemačkoj bile su žene, a mnoge od njih Romkinje i Sintkinje. One su deportirane u logor sa svojom malom djecom. Od 28 000 žrtava logora, njih 16 500 poznato je imenom i prezimenom.

1910

1951

1939-45

💡 Jeste li znali

... da je prva zatočenica koja je umrla u Ravensbrucku bila 16-godišnja romska djevojčica iz Austrije? Bila je tako mršava da se uspjela provući ispod bodljikave žice. Ali, njen bijeg je otkriven, uhvaćena je i vraćena natrag u logor. Tamo je osuđena na udarce palicom. Krhka djevojka tu kaznu nije

✎ Zadatak

Saznajte nešto više o uvjetima pod kojima su žene živjele i radile u Ravensbrucku. Zašto je gotovo četvrtina zatočenica umrla? Što se može napraviti da se prisjetimo i komemoriramo nebrojene žrtve kojima se ne zna ime?

📷 Fotografija

Austrijske Romkinje pod nadzorom proizvode pletene strunjače u koncentracijskom logoru Ravensbruck. Arhiva Spomen-područja Ravensbruck, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

I11 TOPOVSKE ŠUPE (SR)

U kolovozu 1941. godine njemačka vojna i civilna uprava podigla je koncentracijski logor za srpske Židove, Rome i političke zatvorenike na mjestu takozvanih „Topovskih šupa“ – skupini bivših vojnih baraka i skladišta u središtu Beograda. Logor, koji su vodili uz pomoć srpskih kolaboracionista, služio je kao zatvor za oko 5000 muškaraca Židova i oko 1500 Roma muškaraca, koji su svi kasnije strijeljani na raznim mjestima egzekucije u okolici Beograda.

1910

1951

1941

💡 Jeste li znali

...da su vojni ili civilni logori već postojali prije nacističke ere na lokacijama mnogih logora kojima su upravljali nacionalsocijalisti. Mnogi od njih nastavili su se koristiti kao vojni logori, zatočenički centri ili izbjeglički logori desetljećima - i prije i nakon nacističke ere.

✎ Zadatak

Odaberite logor, koji je djelovao tijekom nacističke ere u blizini mjesta gdje živite i istražite njegovu povijest, uključujući prije ili poslije nacističke ere. Tko je vodio logor i koji su ljudi tamo držani ili smješteni?

📷 Fotografija

Ulaz u lokalitet Topovske šupe iz Tabanovačke ulice u beogradskoj četvrti Autokomanda prije Drugog svjetskog rata. Izvor: Rena Redle, Milovan Pisarri: Mesta stradanja i antifašističke borbe u Beogradu. Priručnik za čitanje grada, Beograd, 2014.

<https://romasintigenocide.eu/hr/i>

I12 WESTERBORK (NL)

Logor Westerbork u Nizozemskoj osnovan je 1938. godine kao izbjeglički kamp za njemačke i austrijske Židove koji su bježali iz Trećeg Reicha. Nakon što je Njemačka okupirala Nizozemsku, u svibnju 1940. godine, Westerbork je postao tranzitni logor za nizozemske Židove, Rome i Sinte koji su bili deportirani prema Auschwitz-Birkenau, Sobiboru i drugim logorima. U svibnju 1944. godine 574 „žitelja pokretnih prikolica za stanovanje“ uhićena su i odvedena u Westerbork. Ispitani su, i 245 onih koje su nacisti smatrali „Ciganima“, deportirali su u Auschwitz-Birkenau. Samo 30 ih je preživjelo.

1910

1951

1944

💡 Jeste li znali

... da su 64 Roma i Sinta spašeni od deportacija zahvaljujući njihovom švicarskom i talijanskom državljanstvu?

... da je 200 ljudi pušteno zato što nisu smatrani Romima ili Sintima, nego „nomadima“?

✎ Zadatak

Što mislite, zašto se prema ljudima koji su imali talijanske i švicarske putovnice postupalo drugačije? Zašto su nacisti pustili „nomade“, ali su deportirali Rome i Sinte?

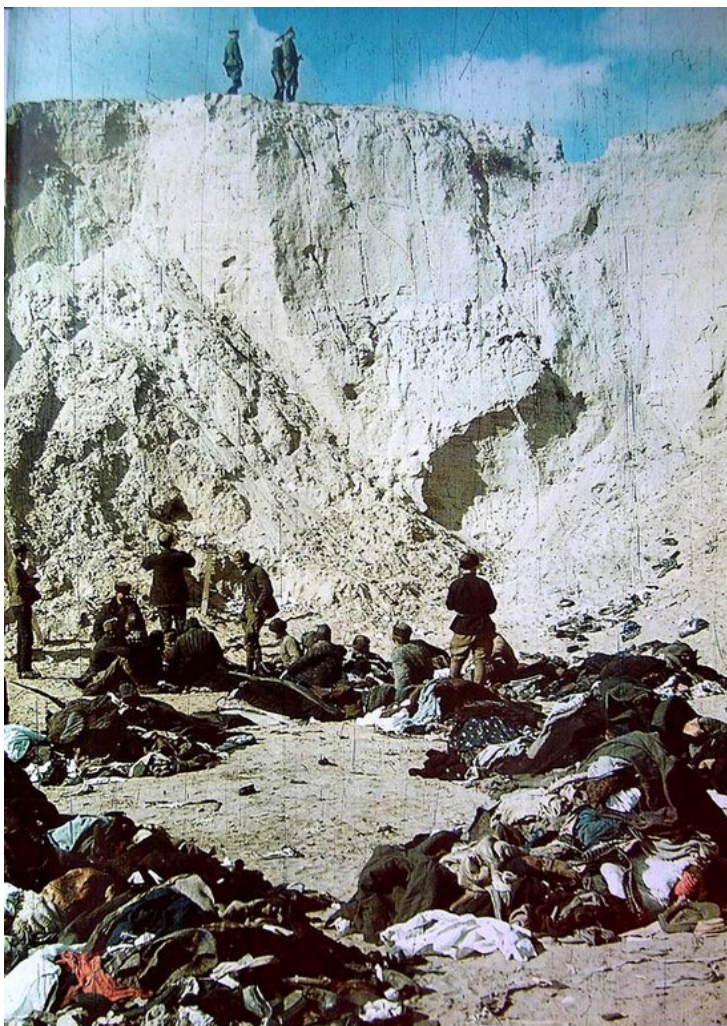
📷 Fotografija

Fotografija „Glavne ulice“ u logoru Westerbork. Snimio ju je 1944. godine židovski zatočenik po naredbi zapovjednika logora. Snimljena je vjerojatno s gornjeg kata zapovjedničke zgrade.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/i>

J1 BABYN YAR (UA)

Klanac Babyn Jar, u blizini glavnog ukrajinskog grada Kijeva, bilo je mjesto jednog od najvećih pokolja počinjenih u Drugom svjetskom ratu. Između 1941. i 1943. godine SS jedinice ubile su desetke tisuća Židova, Ukrajinaca, Roma i Sinta. Njihovi leševi pokopani su u ogromnim masovnim grobnicama. Masakri su počeli strijeljanjima 37 771 Židova iz Kijeva 29. i 30. rujna 1941. godine. Sljedećeg mjeseca, zatočenici iz pet lokalnih „ciganskih“ logora također su ubijeni i zakopani u Babyn Jaru.

1910

1951

1941-43

💡 Jeste li znali

... da je samo oko 5 posto žrtava ubijenih u Babyn Jaru u Ukrajini do sada identifi cirano imenom i prezimenom?

... da je ruski skladatelj Dmitrij Šostakovič posvetio simfoniju žrtvama ubijenim u Babyn Jaru?

.... da su njemačke trupe prije povlačenja ekshumirale i spalile tisuće tijela iz Babyn Jara u pokušaju da unište tragove svojih zlodjela? Pepeo je razbacan po obližnjim poljima.

✍ Zadatak

Usporedite uloge različitih izvršitelja zločina koji se vide na fotografiji!

📷 Fotografija

Usporedite uloge različitih izvršitelja zločina koji se vide na fotografiji!

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/j>

J2 HRASTINA (HR)

Samo nekoliko dana prije završetka rata, 24. travnja 1945. godine, pripadnici njemačkih SS trupa u povlačenju uhvatili su 43 njemačka Sinta koji su pobjegli u Hrvatsku. Skrivali su se u jednom selu blizu Zagreba. Neki od njih su mučeni, a svi – muškarci, žene i djeca - su nakon toga ubijeni i tijela su im spaljena u staji. Jedna od žrtava bio je i Max Bamberger (pogledaj poveznicu A2).

💡 Jeste li znali

... da je mnogo Sinta i Roma pokušalo pobjeći preko granice u sigurne države kao što je bila Švicarska? Obično im je odbijen zahtjev za ulaskom u zemlju. Isto se događalo mnogim Židovima i političkim bjeguncima. Jedan od bjegunaca, kojemu su švicarske vlasti odbile zahtjev za ulaskom u zemlju, bio

✎ Zadatak

Možete li pronaći više podataka o švicarskom graničnom policajcu Paulu Gruningeru koji je pomogao mnogim izbjeglicama da uđu u Švicarsku? Kamo bi vi otišli bježeći iz svoje zemlje? Kako bi to izveli?

📷 Fotografija

Sint Max Bamberger na fotografiji snimljenoj 1935. godine. Dokumentacijski i kulturni centar njemačkih Roma i Sinta, Heidelberg, Njemačka.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/j>

1910

1951

1935

J3 SZCZUROWA (PL)

Fotografija prikazuje vjenčanje u poljskom selu Szczurowa, gdje su romske obitelji mirno živjele sa svojim susjedima kroz mnoge generacije, a postojali su i miješani brakovi. Njemačke trupe su 1943. godine opkolile selo i pokupile romske muškarce, žene, djecu, ukupno 94 osobe. Odvedeni su na mjesno groblje i ubijeni.

1910

1951

1943

💡 Jeste li znali

... da je otkriveno više od 200 lokacija na kojima su se dogodili masakri nad poljskim Romima i Sintima samo na području bivšeg Generalnog gubernatorstva okupirane Poljske? Takvih lokacija vjerojatno ima još i više.

... da je prvi spomenik koji komemorira genocid nad europskim Romima podignut u selu Szczurowa 1966. godine? Ostao je jedini takav spomenik u čitavoj Europi sljedećih 30 godina.

✍️ Zadatak

Posjetite internetsku stranicu www.romasinti.eu i saznajte više o životnoj priči Krystyne Gil koja je preživjela masakr.

📷 Fotografija

Vjenčanje kojemu su prisustvovali Romi i Gadshe (romska riječ za ljude koji nisu Romi). Fotografija je snimljena 1943. godine. Etnografski muzej Tarnow, Poljska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/j>

J4 SABAC (SRB)

Romi s područja Mačve u Srbiji uzeti su 1941. godine kao taoci, zajedno s brojnim Židovima, te su odvedeni u koncentracijski logor u Šapcu. Tamo je bilo oko 2100 talaca. Sve su ih pogubili vodovi smrti njemačkog Wehrmachta.

1910

1951

1941

💡 Jeste li znali

... da je njemačka vojska strijeljala stotinu civila za svakog njemačkog vojnika kojega su ubili partizani na Balkanu? Nekoliko dana prije masakra u Šapcu, 21 njemački vojnik bio je ubijen u borbi protiv jugoslavenskih partizana.

... da su između 1941. i 1945. godine desetke tisuća Roma i Sinta ubili SS odredi i fašistička milicija u Rusiji i Ukrajini?

✎ Zadatak

Na fotografiji možete vidjeti svjedoka koji vidi što se dešava. Što je mogao ispričati prijatelju te večeri o tim zbivanjima?

📷 Fotografija

Taoce, Židove i Rome, njemački vojnici odvođe na strijeljanje. Fotografija je snimljena u Šapcu. Arhiva Yad Vashema, Jeruzalem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/j>

J5 VÁRPALOTA (H)

U veljači 1945. godine mađarski fašistički pokret Strelasti križevi, zajedno s lokalnim policajcima, ubili su 123 mađarska Roma iz Verpalote i Szekesfehervara. Žrtve su bile prisiljene iskopati svoje grobove, a poslije toga su bile ubijene. Dvije žene su preživjele masakr. Masovne grobnice se sada nalaze ispod vode jezera Grabler blizu Inota, predgrađa Verpalote.

1974

2015

2008

💡 Jeste li znali

... da su se slični masakri dogodili i u nekoliko drugih mađarskih gradova i sela?

... da su 1998. godine lokalne vlasti odbile dati dozvolu za gradnju spomenika žrtvama masakra?

✎ Zadatak

Osmislite spomen-ploču i napišite prigodni tekst u znak sjećanja na žrtve masakra u Verpaloti.

📷 Fotografija

Jezero Grabler, blizu sela Inota, ljeto 2008. godine. Privatna zbirka Janosa Barsonyja, Budimpešta, Mađarska.

<https://www.romasintigenocide.eu/hr/j>